

TISZTÚJÍTÁSOK ÉS TISZTVISELŐI KARRIERUTAK A REFORMKORI CSONGRÁD VÁRMEGYÉBEN*

Az utóbbi időben előtérbe kerültek a reformkori megyei tisztújítások és hivatalviselői karrierök vizsgálatai, amelyek fontos lépést jelentenek a korszakbeli lokális elit és az általuk követett hivatalvállalási stratégiák mind alaposabb megismeréséhez. A megyei restaurációkkal az elmúlt időszakban Dominkovits Péter, Molnár András, Pajkossy Gábor, Polgár Tamás, Szigeti István, Tilcsik György és Völgyesi Orsolya foglalkozott.¹ Dombovári Ádám nagyterjedelmű doktori disszertációjában a megyei választásokról, az ott tapasztalható visszaélésekről és a kérdés mind sürgetőbb újraszabályozásának vitáiról értekezett, valamint több önálló tanulmánya is megjelent a témában.² E kutatásoknak köszönhetően mind teljesebb képet kapunk a reformkori megyék közéletéről és politikai viszonyairól. A restaurációk elemzése mellett Szijártó M. István és Sebők Richárd a megyei hivatalviselési stratégiákat és karrierutakat is vizsgálta.³ Míg Szijártó kutatásai elsősorban a 18. századra összpontosítottak, Sebők a Békés megyei archontológia segítségével a reformkor időszakát is bevonta elemzéseibe. Ezt megelőzően

* A tanulmány az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

¹ *Dominkovits Péter*: Győr vármegye tisztújításai, 1816–1845. *Comitatus* 10. (2000) 9. sz. 63–72.; *Molnár András*: Zala megye reformkori tisztújításai, 1819–1847. *Levéltári Szemle* 39. (1989) 3. sz. 18–30.; *Pajkossy Gábor*: Vármegyei tisztújítások, követválasztások és katonai segédlet a reformkori Magyarországon. In: Homályzónák. Felvilágosodás és liberalizmus. Tanulmányok Kecskeméti Károly 80. születésnapjára. Szerk. Borsi-Kálmán Béla. Bp. 2000. 74–82.; *Polgár Tamás*: Tisztújítási statutumok és az 1824. évi tisztújítás Somogy vármegyében. In: Somogy megye múltjából. *Levéltári Évkönyv* 34–35. Szerk. Bősze Sándor. Kaposvár 2004. 39–61.; *Szigeti István*: Az 1844-es Komárom megyei tisztújítás. *Limes* 13. (2000) 1. sz. 83–105.; *Tilcsik György*: Tisztújítások és országgyűlési követválasztások Vas megyében a reformkorban. In: *Előadások Vas megye történetéről* 3. (Vas megyei levéltári füzetek 9.) Szerk. Tilcsik György. Szombathely 2000. 19–38.; *Völgyesi Orsolya*: Etika és politika. Kazinczy és az 1827-es Zemplén vármegyei tisztújítás. In: *Ragyogni és munkálni. Kultúratudományi tanulmányok Kazinczy Ferencről*. Szerk. Debreczeni Attila – Gönczy Monika. Debrecen 2010. 306–318.

² *Dombovári Ádám*: Megyei választások és szabályozásuk 1830–1844. Doktori (PhD) értekezés. ELTE. Bp. 2011. (<https://bit.ly/3lzL0mq>, letöltés 2020. aug. 14.); *Uő*: Kísérletek a választási kicsapongások megfékezésére Magyarországon, 1836–1840. *Levéltári Közlemények* 81. (2010) 1–2. sz. 75–139.; *Uő*: Vármegyei tisztújítások és országgyűlési követválasztások Pest megyében, 1818–1845. *Múltunk* 56. (2011) 1. sz. 169–204. Dombovári más munkái is érintik részben a témát, azokat itt külön nem soroltam fel.

³ *Szijártó M. István*: Hivatalviselő elit a 18. századi Somogy vármegyében. In: *Megyetörténet, egyház- és igazgatástörténeti tanulmányok a Veszprémi Püspökség 1009. évi adománylevele tiszteletére*. Szerk. Hermann István – Karlinszky Balázs. Veszprém 2010. 445–466.; *Uő*: Hivatali karrierök a 18. századi vármegyékben. *Századok* 148. (2014) 1273–1296.; *Sebők Richárd*: Hivatalviselési stratégiák Békés megyében 1715–1848 között. In: *Határokon túl. Tanulmánykötet Mark Pittaway (1971–2010) emlékére*. Szerk. Bartha Eszter – Varga Zsuzsanna. Bp. 2012. 312–320.

Dominkovits Péter vizsgálta Győr vármegye tisztikarát a reformkorban, és szintén egy-egy reformkori Pest megyei hivatali karriert rekonstruált Berényiné Kovács Gyöngyi is.⁴

A reformkori megyei tisztviselők hivatalviselési stratégiáinak vizsgálatát megnehezíti, hogy ebből az időszakból igen kevés archontológia áll a kutatók rendelkezésére.⁵ Kutatásom célja, hogy Csongrád megye reformkori közéletének alaposabb megismeréséhez összeállítsam a korszak tisztviselőinek méltóságosorát, majd Dominkovits Péter, Sebők Richárd és Szijártó M. István módszertanát követve elemezzem a tisztújításokat és a hivatalviselési stratégiákat. A vizsgálat eredményeként felvázolhatók a csongrádi karrierutak, és összevethetőek a már elkészült kutatásokkal. Tanulmányomban elsőként Csongrád megye tisztújítási szabályozásait és a megye közigazgatását tekintem át, ezt a tisztújítások átfogó vizsgálata, majd a karrierutak elemzése követi.

A megye közigazgatása és tisztújítási rendszabályozásai

Csongrád megye a török kiűzése után az 1715. évi 92. törvénycikk rendelkezése szerint alakult újjá. A megyei közgyűlés 1760-ban kettéosztotta a megyét, a tiszántúli és tiszáninneni járásra, az előbbiben az egyik szolgabírónak Hódmezővásárhelyen, a másiknak Szentesen, az utóbbiban egyiknek Szegeden, a másiknak Csongrádon kellett laknia. Az esküdtek a hódmezővásárhelyi, szentesi, szegedi és csongrádi kerületben dolgoztak.⁶ Csongrád megye különállása II. József rendelete értelmében 1785 és 1790 között megszűnt, egyesült Békés és Csanád megyével. II. József halála után az ismét önállóvá váló megye első közgyűlését és tisztújítását 1790-ben tartotta meg.⁷

⁴ *Dominkovits Péter*: Hivatalviselő nemesek, hivatali pályák Győr vármegye tisztikarában 1816–1848. *Levéltári Szemle*. 41. (1991) 1. sz. 3–18. Tanulmánya végén az általa vizsgált periódus archontológiáját is közreadja.; *Berényiné Kovács Gyöngyi*: Pest megyei köznemesi hivatali karrier a reformkorban. Szentkirályi László és Szentkirályi Móric tisztségei Pest-Pilis-Solt vármegye tisztikarában. *A Pest Megyei Levéltár* 2009. november 26-ai tudományos ülésén elhangzott előadás szerkesztett és adattárral kiegészített változata. (<https://bit.ly/3qyjSgQ>, letöltés 2020. aug. 11.)

⁵ *Farkas Gábor*: Fejér vármegyei történeti archontológia I. In: *Alba Regia. Annales Musei Stephani Regis* 29. Szerk. Fitz Jenő – Török Gyula Székesfehérvár 2000. 137–157.; *Farkas Gábor*: Fejér vármegyei történeti archontológia II. In: *Alba Regia. Annales Musei Stephani Regis* 30. Szerk. Fitz Jenő – Török Gyula. Székesfehérvár 2001. 77–99.; *Gálcsy Zoltán*: Ung vármegye főispánjai és tisztviselői a legrégebb kortól 1867-ig. Szerk. Csatóry György. Bp.–Beregszász 2000.; Zala megye archontológiája 1138–2000. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg 2000.; *Héjja Julianna Erika*: Békés vármegye archontológiája és prozopográfiája, 1715–1848. Gyula 2009.; Heves megye történeti archontológiája (1681–)1687–2000. Szerk. Bán Péter. Eger 2011.; Pest megye archontológiája a kezdetektől 2016-ig. Szerk. Schramek László. Bp. 2016. (<https://bit.ly/3LeOPOO>, letöltés: 2020. aug. 11.)

⁶ *Barta László – Labádi Lajos – Takács Edit*: Csongrád Megye Levéltára 1723–1950. Szentes 1986. 175–176.

⁷ *Zsilinszky Mihály*: Csongrádvármegye története II. Bp. 1898. 191., 195–197.

A megyében az alábbi tisztviselők szolgáltak 1825 és 1848 között: alispán, helyettes alispán, másodalispán, főjegyző, aljegyző, másodaljegyző, főadószedő, aladószedő, számvető, főszolgabíró (2), alszolgabíró (2, illetve 3), fizetéses táblabíró (2), főügyész, alügyész, másodalügyész, esküdt (4, illetve 5) és levéltárnok. A felsorolásból kihagytam a szegődményeseket, azaz a tömlőctartókat, megyei katonákat, vármegyei kovácsot, lovászt, hóhért, kéményseprőket és a bátorságra (közrendre) ügyelő, valamint úti- és vízi biztosokat, a szaktisztviselőket, azaz az orvost, bábát, mérnököket, valamint a tiszteletbeli hivatalokat betöltőket, akik munkájukért nem részesültek rendszeres havi fizetésben. A középponti alszolgabírói és esküdti hivatalt 1840-ben, a másodalispáni hivatalt 1842-ben, a másodaljegyző és másodalügyészi hivatal felállítását 1846-ban engedélyezte a Helytartótanács.⁸ A középponti alszolgabíró és esküdt szolgálati helye Szegvár volt, ahol a megye tömlőcének, a rabok és a város határának felügyeletével volt megbízva. Emellett alispáni vagy tisztviselői kérésre kihallgatta a rabokat, és végrehajtotta a bűnperekben hozott ítéleteket is.⁹ A tisztségviselők fizetése 1825 és 1848 között nem változott, korábban 1791 és 1811 között következett be csekély mértékű növekedés.¹⁰

1790–1806 és 1806–1825 között nem volt tisztújítás Csongrád megyében, annak ellenére, hogy az 1723. évi 56. törvénycikk alapján háromévente kellett volna azokat megtartani, ezért a köztes időszakokban a főispánok nevezték ki a tisztviselőket.¹¹

⁸ A másodalispáni hivatal kérelmezése, létrejötte és betöltése: Magyar Nemzeti Levéltár, Csongrád-Csanád Megyei Levéltára, Szentesi Levéltár (a továbbiakban: MNL CsML SzL) IV. A. 3. a. Megyei törvényhatóságok, Csongrád vármegye levéltára, Feudális kor, Csongrád vármegye nemesi közgyűlésének iratai, Köz- és kisgyűlési jegyzőkönyvek (a továbbiakban: IV. A. 3. a.) 1284/1835., 1319/1835., 386/1836., 410/1836., 1306/1840., 1756/1840., 516/1841., 1133/1841., 104/1842. A tisztséget az 1843-as tisztújítástól töltötték be: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 593/1843. Középponti alszolgabíró és esküdt engedélyezése: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 982/1840. Ezekre a hivatalokra a főispáni helytartó nevezte ki a tisztviselőket: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 18/1841. A középponti alszolgabírói és esküdti hivatal, valamint a másodalispáni hivatal betöltéséről a megye levéltári segédlete más-más időpontokat ad meg. *Barta L. – Labádi L. – Takács E.*: Csongrád Megye i. m. 45. Másodaljegyzői és másodalügyészi hivatal kérelmezése, engedélyezése és fizetése: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1327/1843., 1913/1843., 351/1844., 847/1846. A hivatalt 1846-tól töltötték be: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1070/1846.

⁹ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 57/1841.

¹⁰ Azt, hogy mikor változott meg a hivatalviselők fizetése, jelenleg még nem sikerült feltárni, az 1791-es és az 1811-es fizetések között látható a változás. 1791-es fizetés: *Zsilinszky M.*: Csongrád vármegye II. i. m. 244. Az 1810–1811-es hadi- és honiadó elszámolásban szereplő fizetési adatok: MNL CsML SzL IV. A. 12. a. Feudális és kapitalista kor, Megyei törvényhatóságok, Csongrád vármegye levéltára, Feudális kor, Csongrád vármegye adószedőjének iratai, adószedői iratok (a továbbiakban: IV. A. 12. a.) 20. d. Az ezt követően létrehozott hivatalok fizetéseiről: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 982/1840. (középponti alszolgabíró és esküdt), 813/1844. (másodalispán), 847/1846. (másodaljegyző és másodalügyész).

¹¹ Ezen periódusban gróf Pálffy Lipót (1790–1795), gróf Brunszvik József (1796–1808) és herceg Grassalkovich Antal (1808–1825) voltak a megye főispánjai. *Zsilinszky M.*: Csongrádvármegye II. i. m. 241., 253., 255. Pálffy és Brunszvik főispán által kinevezett tisztségviselők: Uo. 247., 254. Vö. *Palugyay*

Nem volt mindenhol általános szokás az országban, hogy háromévente tisztújítást tartsanak, a szomszédos Békés megyében 1790 után csak 38 év elteltével, 1828-ban került sor újból ilyen eseményre. Szilágyi Adrienn véleménye szerint a nemesség gyengeségét mutatta, ha egy megyében sokáig nem volt tisztújítás.¹²

A kormányzat a restaurációk sorozatos elhalasztása, illetve a tisztújításokon előforduló erőszakos cselekedetek miatt 1819-ben tisztújítási rendeletet adott ki, amely szerint a megyéknek a restauráció előtt össze kellett állítaniuk a szavazóképes nemesek névsorát, hogy azok személyesen – vagy ahol azt a megyei rendszabások lehetővé tették, megbízottjuk által – a közgyűlésen szavazhassanak a tisztikar összetételéről. Több vármegye nem tartott restaurációt ezt követően sem, vagy ha tartott is, nem az új rendelkezés alapján, ezért az 1819-ben hozott rendeletet 1821-ben megújították. Mivel a rendelet a korábbi közfelkiáltás helyett a fejenkénti szavazást kívánta általános gyakorlattá tenni, a megyék tiltakoztak ellene, így az 1825–1827-es országgyűlésen a rendeknek sikerült elérniük, hogy az 1819-es rendelet betartásával ugyan, de a korábbi módon, közfelkiáltással is megrendezhessék a tisztújításokat.¹³ Soós István a rendeletek kapcsán keletkezett vármegyei reflexiók vizsgálatánál Csongrád megye rendjeinek véleményét is kiemelte, mivel abból is kitűnt, hogy a fejenkénti szavazás nem volt teljesen új rendelkezés, hiszen az már korábban is szokásban volt Csongrádban, ha „a felkiáltásból a többségnek akarattya nyilván ki nem tetszene”.¹⁴ A rendelkezéseknek köszönhetően a megyék összeírták a szavazóképes nemeseket, illetve szabályozták a szavazások módját is.¹⁵

Csongrád megyében két teljes tisztújítási névjegyzék maradt fenn 1822-ből és 1829-ből, az 1825-ben és 1843-ban készült névjegyzékek töredékesek, a többi tisztújításjegyzékek pedig nincsenek meg.¹⁶ A névjegyzékek összeállításának módjáról a

Imre: Magyarország történeti, földirati s állami legujabb leírása. 4. Békés-Csanád, Csongrád és Honth vármegyék leírása. Pest 1855. 399–401. Az 1806-os tisztújítás: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 323/1806. Grassalkovich főispán által kinevezettek: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 942/1815., 785/1822.

¹² *Héjja J. E.*: Békés vármegye archontológiája i. m. 38–40.; *Szilágyi Adrienn*: Az uradalom elvesztése. Nemesi családok a 19. századi Békés megyében. (Magyar Történelmi Emlékek. Családtörténetek: Tanulmányok) Bp. 2018. 38.

¹³ *Soós István*: Választások Magyarországon. Kísérletek a vármegyei tisztújítások „megreformálására” (1810–1821). Levéltári Közlemények 80. (2009) 65–66.

¹⁴ A tanulmányban szereplő idézeteket minden esetben az eredeti írásmód szerint közlöm. *Soós I.*: Választások i. m. 121.; MNL CsML SzL IV. A. 3. b. Megyei törvényhatóságok, Csongrád vármegye levéltára, Feudális kor, Csongrád vármegye nemesi közgyűlésének iratai, Köz- és kisgyűlési iratok (a továbbiakban: IV. A. 3. b.) 541/1819.

¹⁵ A különböző rendszabásokról és tisztújításokról lásd *Degré Alajos*: Szavazási rend a megyegyűlések 1848 előtt. In: Fejér Megyei Történeti Évkönyv 7. Szerk. Farkas Gábor. Székesfehérvár 1972. 121–140.; *Dominkovits Péter*: Tisztújítási rendszabályok a reformkori Győr és Moson megyében (1832–1847). Comitatus 1. (1991) 4. sz. 41–47.; *Molnár A.*: Zala megye reformkori i. m. 18–30.; *Hudi József*: Tisztújítási rendtartás Veszprém vármegyében 1819-ben. Comitatus. Önkormányzati Szemle 10. (2000) 6. sz. 48–55.; *Polgár T.*: Tisztújítási statutumok i. m. 39–61.

¹⁶ Az 1822-es összeírás: MNL CsML SzL XV. 41. Gyűjtemények, Feudális kori conscriptioik levéltári gyűjteménye (a továbbiakban: XV. 41.) 235/1822. (összesítés), részleteiben: 236–244/1822.

tisztújításról készült szabályzatokban rendelkeztek, amelyeket az 1822-es, az 1825-ös, az 1838-as és az 1843-as restaurációra készülve állítottak össze. Az 1822. április 23-ai megyei közgyűlés határozata szerint másnap ült össze az a bizottság, amely előkészítette a tisztújítást, rendelkezett a nemesek összeírásáról és a szavazás módjáról.¹⁷ Mivel az általuk hozott rendelkezések alapvetően meghatározták a következő időszak restaurációit, a tervezetet részletesen ismertetem.

Az elkészült szabályzat három részre tagolódott: az első részben kijelölték, hogy kik rendelkezhetnek szavazati joggal, a másodikban meghatározták a szavazás módját, míg az utolsóban a megyei nemesség összeírásáról rendelkeztek. Szavazati jogot kapott minden egyházi és világi nemes, legyen az birtokos vagy birtoktalan, és kaptak azok is, akiknek nem volt kihirdetve a nemessége, de az köztudomásúnak számított a megyében, illetve azok a személyek, akik állított nemességüknek szabadságát háborítatlanul bírták, kivéve a gyámi vagy szülői hatalom alatt állókat. Voksolhattak azok a nemesek is, akik nem a megyében éltek, de birtokkal rendelkeztek annak területén, valamint az eddig felsorolt nemes férfiak özvegyei is élhettek szavazati jogukkal. Szavazhattak a nemes családok 24. életévüket betöltött fiú gyermekei, illetve azok a 24 évnél fiatalabb férfiak, akik közhivatalt viseltek vagy külön családban éltek. Minden katolikus pap vagy káplán, függetlenül attól, hogy nemtelenként született. Szavazhattak a nemes árvák gyámjai vagy gondviselői, s egy szavazattal rendelkezett Szeged szabad királyi város küldöttje is. Fogságban vagy kezesség alatt szabadon lévő nemes rabok nem voksolhattak. Emellett a primás, a váci püspök és káptalan, a kalocsai érsek és a csanádi püspök, valamint a kamara is rendelkezett egy-egy vokssal. Azok, akik nem tudtak részt venni a tisztújításon, képviselőik révén is voksolhattak, azonban a képviselő csak nemes ember lehetett, és két távollévő nemesnél többet nem képviselhetett. A megbízólevelek csak az adott tisztújításra szólhattak, és a helybeli szolgabírónak kellett aláírnia. Ha a megbízó személy nem a megyében lakott, akkor az illetékes megye alispánjának kellett igazolnia hitelességét. A megbízólevelet a tisztújítást megelőző napon az arra kijelölt bizottságnak kellett bemutatni.

A tisztújítási statutum következő részében meghatározták a választás módját. A tervezet 16. pontjában rögzítették, hogy a voksolásról hozott 1819. évi rendelkezés mind a nemesek, mind a főispán addig gyakorolt szokását sérti, ezért

Az 1825-ös: MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 716/1825. A jegyzék a tisztántúli járásba tartozó Fábiansbestyén, Derekegyháza, Tés, Szentés, Szegvár, Mindszent és Ányás összeírását tartalmazza. Az 1829-es: MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 1188/1829. Az 1843-as: MNL CsML SzL XV. 41. 436/1843. csongrádi kerület (Csongrád városa, Csany és Kistelek), 437/1843. szentesi kerület (Szentés, Derekegyháza, Fábiansbestyén, Tés, Mindszent, Ányás), 438/1843. vásárhelyi kerület (Hódmezővásárhely, Sámson), 439/1843 (Szegvár). Az 1835-ös, az 1838-as és az 1846-os tisztújítások előtt készített összeírásokat nem találtam meg a megye levéltárában. 1848-ban feltételezhetően nem is készült összeírás.

¹⁷ MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 379/1822.

azt a következő országgyűlésre sérelemként szeretnék felterjeszteni.¹⁸ A bizottság mindazonáltal a rendelet értelmében fejenkénti szavazással kívánta lebonyolítani a restaurációt. A szavazatok összeszedésére és számolására egy négyfiókos szekrény szolgált, a fiókok bemeneti nyílásához kellett a jelöltek nevét kifüggeszteni. A szavazatszedésre külön bizottságot javasoltak, amely egy külön teremben foglalt helyet a ládával és a golyókkal, valamint a választásra jogosult személyek listájával. Az ajtón kívül egy személy állhatott, aki a névsorban szereplő neveket felolvasta, azután a szavazók egyenként járultak a bizottság elé, ahol annyi golyót kaptak, amennyi megillente őket. A bizottságnak a megjelentek neve mellé rögzítenie kellett, hogy hány golyót kaptak. A szavazás lezárulta után a bizottság megszámlolta a golyókat és közölte az eredményt. A restaurációra ezer darab golyó elkészítését javasolták.

A tervezet harmadik részében rendelkeztek a nemesek összeírásának módjáról. Eszerint az összeírást a két járásban külön-külön kellett végrehajtaniuk a főszolgabíróknak két esküdttel és egy-egy kinevezendő táblabíróval.¹⁹ Minden városban és községben meghatározott sorrendben kellett feltüntetni a voksolásra jogosultakat, elsőként az egyházi személyeket, aztán a földesurakat, majd a birtokos és birtoktalan nemeseket betűrendben. A listán értelemszerűen azok szerepelhettek, akik szavazati joggal bírtak. A két járás szavazóinak összeírása után egy jegyző segítségével a listákat egységesíteni kellett városok és települések szerint, a korábban meghatározott sorrend alapján.

Azonban hiába tettek meg mindent a megye nemesei a tisztújítás előkészítésére, arra mégsem került sor. Az akkori tervezetet az 1825-ös restauráció előkészítésekor újra megvitatták Keglevich Gábor főispáni helytartó jelenlétében, és néhány pontját módosították. A megbízólevelekről úgy rendelkeztek, hogy azt ne egy küldöttség, hanem az alispáni hivatal vizsgálja felül. Az 1822-es tervezet 17. pontjában Kiss Pál táblabíró előterjesztette Kecskemét mezőváros kérését, hogy mivel Pusztaszer egy részét régóta bérlik, ezért a városnak is lehessen egy szavazata, de a kérést elutasították. Rendelkeztek a nemesi összeírás újbóli, járásonkénti végrehajtásáról, s ha elkészült, a jelentést az alispáni hivatal részére kellett benyújtani, ezúttal eltekintve attól, hogy a két járásban összeírt személyeket

¹⁸ Az 1825–27-es országgyűlés alap követutasításának 20. pontjában szerepelt, hogy a tiszti választás módját törvényileg kérik szabályozni. MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 724/1825. A rendelet ellen országos méretű tiltakozás volt, így például Zala megye követutasításában kérte a szavazás régi módjának visszaállítását. *Molnár A.*: Zala megye i. m. 19.

¹⁹ A tiszántúli járásban Horváth József főszolgabíró, a tiszáninneni járásban Kárász Benjámín alszolgabíró és surrogált főszolgabíró volt kijelölve az összeírás elvégzésére.

egy listán összesítsék. Pontosították azt is, hogy a nemes árvák gyámjai csak akkor voksolhatnak, ha ők maguk is nemes személyek.²⁰

Az 1829-es és az 1835-ös restaurációk előtti új rendszabályozás készítéséről nem találtam adatokat a megye jegyzőkönyvében. A restaurációk megkezdése előtt csak 1829-ben fordult elő, hogy az elnöklő főispáni helytartó, báró Orczy Lőrinc pontokba szedve ismertette a szavazás menetét. Kérte, hogy amíg a jelöltek fel nem sorolja, felkiáltással ne zavarják meg a gyűlést, s hogy a jelöltek nevük említése után álljanak félre, megelőzendő, hogy őket felemeljék vagy ide-oda húzogassák. Kijelentette, hogy ha a többséget többszöri próbálkozás után sem tudja megállapítani,²¹ akkor szavazást fog elrendelni, amelyre kijelölt egy bizottságot.²² Az 1835-ös tisztújításra készülve, amikor gróf Károlyi Lajos főispáni helytartó kitűzte a restauráció napját, rögzítették, hogy a bűnelkövető nemesek, akiket kezeség ellenében kiengedtek a börtönből, nem szavazhatnak, és a tisztújítás idejére újra el kell őket zárni.²³

Az uralkodó az 1836. szeptember 22-én kiadott, 13017/1257. számú kancelláriai rendeletével nemcsak azt biztosította a főispánok számára, hogy a tisztújítás során kizárják a szavazásból azokat, akik pártoskodásra buzdítanak, hanem azt is, hogy zavargás esetén felfüggeszék a tisztújítást, és eldöntsék, hogy megerősítik-e a korábbi tisztviselőket, vagy ideiglenes hivatalviselőket neveznek ki. A megye elismerte a rendeletalkotó szándékát, de sérelmezte, hogy az eljárás önkényeskedésre adhat okot, ezért feliratot intéztek a királyhoz.²⁴

Az 1838-as restauráció előtti szabályzatban a szavazóképes (szavazati joggal rendelkező) nemesek életkorát 18 évben határozták meg, és ettől kezdve a nemtelenek nemes születésű özvegyei is voksolhattak.²⁵ Az 1843-as tisztújítást megelőzően a rendszabályokban az életkort ismét módosítani szerették volna 16 évre, de a közgyűlésen a tervezet megvitatásakor úgy határoztak, hogy megmaradnak a korábbi 18 évnél.²⁶ Ezentúl lehetőség volt arra, hogy a nemes árva nemtelen gondviselője megbízzon egy nemeset, hogy helyette szavazhasson. Az uradalmi ügyészeknek megengedték, hogy több mint két személy voksát is leadhassák. A szavazati joggal

²⁰ MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 553/1825.

²¹ A tisztújítás során, amikor elhangzottak a jelöltek nevei, akkor kell eldöntenie a főispáni helytartónak, hogy melyik jelölt nevével érez nagyobb támogatottságot. Előfordult, hogy nem tudta eldönteni többbedik alkalommal sem, hogy a megjelentek melyik jelöltet támogatják inkább.

²² MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1126/1829. A megye nemesi egyszerűen tudomásul vették a 8766/1180. számú, 1829. július 10-én kiadott rendeletet, amely szabályozta a főispánok jogkörét a tisztújítások során. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1005/1829.

²³ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1024/1835. Ezt később az 1838-as rendszabályokban is rögzítették. MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 1490/1838.

²⁴ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1274/1836.

²⁵ MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 1490/1838.

²⁶ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 567/1843.; MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 567/1843.

bírók körét ezek a módosítások bővítették. Nemcsak a választásra jogosultak tekintetében, hanem a voksolás módjában is történt változás, így azt még körültekintőbben szabályozták. Az 1843-as szabályzat minden esetben elrendelte, ha a „felkiáltás ellen mondhatatlan világosságba nem tüntethetné ki a többséget”, akkor voksolásra kerüljön sor. A visszaélések megakadályozására az új szabályozás úgy rendelkezett, hogy minden egyes tisztség betöltésénél más-más méretű és színű golyókat használjanak. Arra is kitértek, hogy a szavazást más megyékből érkező küldöttség felügyelje. Ha befejeződött a szavazás, akkor a megmaradt és felhasznált golyókat össze kellett számolni, és azoknak egyezniük kellett a korábban meghatározott mennyiséggel. Az ellenőrzés fokozásával a szavazás tisztaságát akarták megőrizni, hiszen az 1830-as, 1840-es években nem egy helyen botrányos, tettelegességgig fajuló események történtek.²⁷ Csongrádban is felszólították a nemeseket, hogy sem botl, sem más oda nem illő eszközzel, valamint ittas állapotban ne jelenjenek meg. A professzionalizáció felé mutató intézkedés volt, hogy ezután a jogi végzettséggel nem rendelkezőket nem jelölhették bíraskodási hivatalokra.

Az 1846-os tisztújítás előtt a szavazóképes nemesek összeírásával megbízott küldöttség alkalmazta azt a közgyűlés által 1840-ben hozott rendelkezést, miszerint csak azok élhetnek a megyében nemesi jogaikkal, így a tisztújításon való részvétellel is, akik igazolták nemességüket a megye előtt. Akik ezt nem tették meg, azokat nem vették fel a névjegyzékbe.²⁸ Érdekesség, hogy három évvel korábban nem alkalmazták ezt az 1840-ben hozott rendeletet.

Érdemes Csongrád megye fentebb ismertetett statútumait összevetni más, akkor készült megyei rendszabályozásokkal. Vas megyében jóval korlátozottabb volt a szavazásra jogosultak köre, hiszen kezdetben nem voksolhattak az atyai hatalom alatt állók, az árvák és a nemes özvegyek sem, ők csak 1828-tól élhettek szavazati jogukkal. Tilcsik György kiemeli, hogy bár ezek a rendtartások nem foglalkoztak az aktív és passzív választójoggal, mégis született egy rendelkezés, amely a tiszti perbe fogott személyek hivatalnokká választását tiltotta. Ilyen tartalmú rendelkezés felfedezhető Csongrádban is. Vas megyében – Csongráddal ellentétben – egy nemes csak egy személyt képviselhetett megbízólevéllel.²⁹ Somogy megye 1824-es választási szabályrendeletében szembeűnő különbség, hogy a megyebeli plébánosok nem szavazhattak, és megbízólevéllel ott is csak egy személyt lehetett képviselni.³⁰ Zala megye 1819-es rendszabása lehetővé tette a voksolást nemes

²⁷ A botrányos tisztújítások közül leginkább ismertek az 1833-ban Hevesben, 1839-ben Tolnában, 1843-ban Zala megyében történtek. *Dombóvári Á.*: Megyei választások i. m. 77–121., 121–217., 218–259.

²⁸ MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 197/1846. Az 1840-es rendelet: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1031, 1702/1840.

²⁹ *Tilcsik Gy.*: Tisztújítások i. m. 21–22.

³⁰ *Polgár T.*: Tisztújítási statútumok i. m. 47.

születésű vagy nemesített, állandóan a megyében tartózkodó katonatiszteknek és a nemes gyermekek gyámjainak, függetlenül attól, hogy a gyám nemes volt-e vagy sem.³¹ Csongrádban ezt csak az 1843-as rendelkezések engedték meg, azzal, hogy a nemtelen gyám megbízhatott egy nemes személyt, aki képviselhette az árvát. Zala rendjei később szigorítottak, és az 1825-ös szabályok értelmében csak a jelenlévő nemesek szavazhattak, senkit sem lehetett megbízólevéllel képviselni. Később a honoratiorok szavazati jogát szerették volna beemelni a rendelkezésekbe, sikertelenül. Az életkorban 1847-ben következett be változás, amikor lehetővé tették, hogy a 16. életévüket betöltött nemes férfiak szavazhassanak.³² Békés megye életkori cenzusai hasonlóan alakultak Csongrádéhoz, ott 1832-ben még 24 év volt a korhatár, 1843-ban változtatták meg 18-ra.³³ Csongrád megye a választásra jogosultak körét más megyékkel összevetve kissé szélesebben értelmezte. Szavazati jogot adtak a papoknak, és biztosították a megbízólevéllel való képviseletet, viszont a honoratiorok szavazati jogáról nem rendelkeztek. A szélesebb választójogot biztosító rendelkezés oka akár a nemesek kisebb létszáma is lehetett.

Az eltérő céllal készült megyei összeírások és a különböző statisztikai kiadványok miatt nehéz a megyei nemesség pontos létszámát meghatározni. Palugyay Imre és Fényes Elek adatai mellett,³⁴ azok árnyalására használhatóak a megye szavazóképes nemeseiről készült összeírások. Az biztos, hogy hasonlóan a többi egykori hódoltság területén fekvő megyékhez a nemesség létszáma Csongrádban is alacsony volt, túlnyomó többségük pedig városokban lakott.³⁵ Az 1810-es inszurrekciós összeírás szerint a Károlyi, a Pallavicini, a Keglevich és a Kárász család mellett kisebb földbirtokkal csak öt család rendelkezett. A megye földterületének legnagyobb része a Károlyi és Pallavicini családok kezében összpontosult.³⁶

³¹ Molnár A.: Zala megye i. m. 19.

³² Uo. 21–22.

³³ Szilágyi A.: Az uradalom i. m. 41–42.

³⁴ Az 1822-ben készült választói névjegyzék szerint, amely a szavazóképes nemeseket tartalmazta, a megyében összesen 602 szavazati joggal rendelkező nemes élt, ezek közül Hódmezővásárhelyen 239, Szentesen 125, Szegeden 132, Szegváron 21 nemes lakott, a többiek kisebb falvakban éltek. Egy más céllal készült, az országgyűlési költségeket viselő nemesek összeírását tartalmazó 1843-as irat 876 nemes személyt tartalmaz. MNL CsML SzL XV. 41. 235/1822.; 442/1843.; Fényes Elek 1839-es munkájában az első magyarországi népszámlálás alapján Csongrád megyében 850 nemeset regisztrált. Fényes későbbi, 1847-ben megjelent kiadványában 4760 nemeset rögzített, Palugyay ugyanebben az évben megjelent kötetében 1628-ra tette a nemesek számát. *Fényes Elek*: Magyar országnak, 's a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statisztikai és geographiai tekintetben IV. Pest 1839. 161.; *Uő*: Magyarország leírása 2. Pest 1847. 420.; *Palugyay Imre*: Megye-rendszer hajdan és most. III. Megyei kiadási rendszer s megye statistika. Pest 1847. 146.

³⁵ Szilágyi A.: Az uradalom i. m. 38.

³⁶ MNL CsML SzL XV. 41. 177/1810.; *Éble Gábor*: A Nagykárolyi Gróf Károlyi család összes jószágainak birtoklási története I–II. Bp. 1911. II. 7–65.; *id. Juhász Antal*: Adalékok az őrgróf Pallavicini-család hitbizományi uradalma történetéhez. In: Tanulmányok Csongrád megye történetéből 8. Szerk. Blazovich László. Szeged 1984. 253–261.

Tisztújítások Csongrád megyében 1825–1848 között

A reformkori restaurációk áttekintése előtt fontos, hogy azok előzményeit is megvizsgáljuk. Az 1806-os tisztújítás után, Grassalkovich Antal herceg főispánsága idején (1808–1825) több módosítás is történt a tisztviselői karban. 1815-ben egyszerre négy tisztviselőt nevezett ki a főispán.³⁷ 1816-ban a megye önkényesen tette be a tiszáninneri alszolgabírói és az első ügyelői tisztséget, amiről a főispánt is tájékoztatta, Kárász Benjámín surrogatus (helyettes) alszolgabíró, Vály András pedig ügyelő lett. A megye indoklása szerint „a meg ürült al szolgabírói és első ügyelői hivatalokra ki kért kegyes ki nevezések Fő Hertzegségétől Fő Ispán Úrtól úgy holnapok el forgása olta sikertelenül várattatnának, tartván egy részrül az illetén hosszabb idejü meg ürülésekből a szünet nélkül való köz szolgálatban eredhető tsüggedezésektől, más részrül Eö Hertzegsége kegyes Fő Ispán Úr rendelési vételének továbbbrul továbbra lehető el halasztásától” fogva döntöttek a hivatalok betöltéséről.³⁸ A főispán a kinevezéseket is hosszú hónapok után hagyta jóvá, ahogyan Babarczy Imre alispáni hivataláról való lemondását sem fogadta el rövid időn belül.³⁹

A megye nemessége 1818 és 1822 között minden alkalmat megragadott arra, hogy elérje a restauráció időpontjának kitűzését. Azokat a helytartótanácsi rendeleteket, amelyek a tisztújítást szabályozták, vagy azzal voltak kapcsolatosak, arra használták fel, hogy felhívják a herceg figyelmét a tisztújítás megtartására.⁴⁰

³⁷ Aljegyzőt és levéltárnokot, valamint egy-egy becsületbeli alügyészt és esküdtet nevezett ki. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 942/1815.

³⁸ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 416/1816. Patkó András 1815. november 14-én halt meg, 1816. április 18-án írta meg a megye a főispánnak, hogy Kárász lett a helyettes alszolgabíró, és Vályval töltik be az ügyelői tiszteket. Az első ügyelői tisztség a megyei főbiztosi hivatalnak felel meg, amely a megyében felmerülő katonai jellegű feladatokkal, elszállásolás, élelmezés foglalkozott, a Csongrád megyei jegyzőkönyvekben nevezték fő vagy első comissariusnak, (szegedi) főügyelőnek is. Patkó halála: MNL OL X 5316 Mások gyűjteménye, Anyakönyvi gyűjtemény A 3371 Szeged, Felsőváros, római katolikus egyház, halotti anyakönyv.

³⁹ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 822/1817. Babarczy 1817. augusztus 4-én jelentette be, hogy lemond tisztségéről, amit a főispán csak decemberben fogadott el, és nevezett ki új alispánt Kárász Miklós személyében: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1275/1817.

⁴⁰ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (a továbbiakban: MNL OL) P 429 II. D. 5. b. Családok, személyek, testületek és egyesületek iratai, Családi fondok, levéltárak, Khuen-Héderváry család levéltára, Grassalkovich család, Családtagok iratai, Grassalkovich III. Antal Csongrád megyei főispáni működésével összefüggő iratok, Csongrád megye vegyes iratai (a továbbiakban: P 429) Csongrád megye 1818. márc. 9-én, 1819. nov. 15-én, 1821. márc. 12-én, 1821. dec. 10-én és 1822. okt. 22-én kelt levelei. A tisztújításokkal kapcsolatos rendeleteket az 1818. márc. 9-ei, az 1819. febr. 19-ei és az 1821. márc. 12-ei közgyűlésen vezették be a jegyzőkönyvbe: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 257/1818., 541/1819., 206/1821. A tisztújítások elmaradásáról: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1181/1818., 1383/1819., 1075/1822.

A főispán ígéretei és az előkészületek ellenére sem került sor restaurációra.⁴¹ A főispán 1822. május 21-én tartotta volna meg a tisztújítást, de más elfoglaltsága miatt elhalasztotta azt szeptember 16-ra, ám akkor sem jelent meg a megyében, hanem újra csak kinevezte a tisztviselőket, összesen nyolc személyt a megüresedett hivatalokra.⁴² A megye még a kinevezések után is kérte a főispánt, hogy tartson tisztújítást.⁴³ Restaurációra majd csak 1825-ben az új főispáni helytartó, buzini gróf Keglevich Gábor hivatali ideje alatt került sor.⁴⁴ Ezt követően rendszeresebben tartottak tisztújításokat: 1829-ben, 1835-ben, 1838-ban, 1843-ban, 1846-ban és 1848-ban is.⁴⁵ 1843-ban ugyanazon a napon történt az országgyűlési követválasztás és a tisztújítás.⁴⁶ 1825 és 1848 között hét főispáni helytartó váltotta egymást, átlagosan 2-3 évente, leghosszabb ideig, 7 évig gróf Károlyi Lajos állt a törvényhatóság élén.⁴⁷

Csongrádban a főispáni helytartó rendszerint a főjegyzőt, az aljegyzőt és a levéltárnokot nevezte ki. Az 1825-ös tisztújítást a helytartótanácsi rendeletnek megfelelően voksolással, a többi restaurációt zömmel közfelkiáltással tartották meg. Azonban néhány esetben a felkiáltások során nem volt egyértelmű, hogy kit szeretnének a nemesek az adott hivatalban látni, így ekkor voksolásra került sor. Ezen esetekben nem feltétlenül a tiszttség, mint inkább a tisztiségre törekvő személyek miatt lehet érdekes a voksolás ténye. A szavazások lebonyolítására a főispáni helytartó rendszerint a tisztújítás megkezdésekor jelölt ki egy bizottságot. Nem

⁴¹ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 379/1822., 810/1822. A voksolás menetéről készült tervezet: MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 379/1822.

⁴² Alispánt, főszolgabíró, két alszolgabíró, aljegyzőt, fő- és alügyészt, valamint levéltárnokot nevezett ki. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 785/1822.

⁴³ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 408/1822., 436/1822., 700/1822., 761/1822., 785/1822., 627/1823. A megye kérése: MNL OL P 429 II. D. 5. b. Csongrád megye 1822. okt. 22-én kelt levele.

⁴⁴ A főispáni helytartót 1825. jún. 13-án iktatták be hivatalába. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 416/1825. Tisztújítást aug. 17-én tartott: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 716–719/1825.

⁴⁵ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1126/1829., 1115/1835., 1611/1838., 593/1843., 197/1846., 773/1848.

⁴⁶ 1825-ben egymást követő napon, aug. 16-án és 17-én volt a követválasztás és a tisztújítás. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 706/1825., 716–719/1825., 593/1843.

⁴⁷ Lásd a tanulmány függelékében közölt Csongrád megyei tisztviselők archontológiája 1825–1848 (a továbbiakban: archontológia). A vizsgált időszak végén Kárász Benjámint lett főispán, addig csak főispáni helytartókat nevezett ki a király, így Kárászt nem számoltam az egymást váltó helytartók közé. Atzél Antalt főispáni helyettesi hivatalába nem iktatták be, és meg sem jelent a megyében. Így Atzél nem számoltam a főispáni helytartók közé. Az 1842. december 5-én tartott megyei közgyűlésen a Földváry Gábor helytartói kinevezéséről szóló, 1842. június 9-én kelt leirat felolvasása után a rendek külön megjegyezték, hogy Atzél főispáni helytartóságáról a megyét nem értesítették. Ezt alátámasztja, hogy ez év június 5-én feliratban kérték az uralkodót, hogy nevezzen ki főispánt a megye élére, mivel Grassalkovich Antal főispán előző évben elhunyt, Károlyi György főispáni helytartó pedig Békés megye főispánja lett. A megye ezt a kérését 1842. december 5-én azzal újította meg, hogy Földváry rendes főispáni kinevezéséért folyamodott, azonban erre sem került sor, Földváryt a következő év április 10-én helytartóként iktatták be. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 754, 1708/1842., 555/1843.; MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 754, 1708/1842.

volt ilyen bizottság 1829-ben, az 1835-ös restauráción pedig követlenül akkor jelölték ki a tagokat, amikor kiderült, hogy szükség lesz voksolásra.⁴⁸ A bizottság elnöki tisztét a megye volt alispánjai töltötték be: Kárász Miklós 1825-ben, Babarczy Imre 1835-ben, vagy egy másik megye tisztviselője, mint Návay László Csanád megye helyettes alispánja 1838-ban, illetve a megyéhez köthető arisztokrata, volt főispáni helytartó gróf Károlyi Lajos 1846-ban. A küldöttség tagjai között szerepeltek a megyéhez köthető arisztokraták, valamint római katolikus pap, uradalmi alkalmazott, rendes vagy becsületbeli tisztségviselő is.

Az 1835-ös tisztújítás közben kijelölt bizottságnak három esetben kellett szavazatot számlálnia. Az első szavazás során a főügyési hivatalt már tíz éve betöltő Nagy Ferenc helyett Kiss Dánielt – aki 13 éve szolgált alügyészként – 14 szavazattöbbséggel, 205 vokssal választották meg.⁴⁹ Nagy Ferenc végül az egyik fizetési táblabírói hivatalt kapta meg. Ugyanekkor a tiszáninneri főszolgabírói tisztségre a szokott három helyett négy főt jelöltek. A voksolás megkezdése előtt az egyik jelölt, Kárász István a kihagyását kérte a jelöltek közül, fiatalnak és tapasztalatlanak érezte magát az akkor még csak tiszteletbeli aljegyző.⁵⁰ Feltételezhetően azért kandidáltak, mert korábban a Kárász család több tagja is betöltötte ezt a hivatalt, amelyet 13 éven át nagybátyja, Kárász Benjámint viselt 1835-ig, ekkor alispánnak kiáltották ki. 1790 és 1806 között, haláláig Kárász Imre (1755?–1806) volt a tiszáninneri főszolgabíró.⁵¹ Kárász István visszalépése után Temesváry Istvánt 239 vokssal, több mint száz szavazat különbséggel választották meg főszolgabírónak.

1838-ban három tisztségviselőt választottak meg szavazással. A választások közös jellemzője az volt, hogy rendkívül nagy szavazattöbbséggel váltották le az előző, 1835-ös restauráción megválasztott személyeket.⁵² A főügyési hivatalt addig betöltő Kiss Dániel mindössze 69 vokst kapott, míg a másik jelölt, Kovács Károly 261-et, a tisztséget elnyerő Müller Ferenc pedig 379-et. Kiss Dániel emellett az alispánjelöltek között is szerepelt. Hasonlóan alakult a két alszolgabírói hivatal sorsa is, a tiszántúli járás addigi alszolgabírója, Babarczy Antal 230 szavazatot szerzett, Vály András 34, Knezsik Lajos 518 vokst kapott, s ezzel leváltotta a korábbi

⁴⁸ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 716/1825., 1126/1829., 1115/1835., 1611/1838., 593/1843., 197/1846.

⁴⁹ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 785/1822., 716/1825., 1126/1829., 1115/1835.

⁵⁰ 1830-ban kapott tiszteletbeli aljegyzői címet: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 791/1830., 1115/1835.

⁵¹ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 3/1790., 323/1806., 83/1822. Kárász Imre 1806. július 9-én halt meg. MNL OL X 6569 A 5073 Csongrád, római katolikus egyház, halotti anyakönyv. Kárász István nagyapja és apja is a tisztkar tagja volt. Előbbi, Kárász István a megye alispánja és követe volt. Utóbbi, Kárász Miklós aljegyzőként kezdte meg megyei pályafutását, majd főjegyző, országgyűlési követ és alispán is volt. Később a Királyi Tábla tagja és személynöki ítélmester lett. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 3/1790., 323/1806., 613–614/1808., 60/1816., 1276/1817.; *Pálmány B.*: A reformkori i. m. I. 682–683.

⁵² MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1115/1835., 1611/1838.

alispán, Babarczy Imre fiát. A tiszáninnyi járásban Vidovich Imre korábbi alszolgabíró 188, Vály András 14, Oexel Mihály 509 szavazatot kapott, s lett ezzel a járás új alszolgabírója. Babarczy és Vidovich nemcsak az alszolgabírói hivatal, hanem a főszolgabírói hivatal jelöltjei között is ott volt, de a főszolgabírókat közfelkiáltással, a korábban hivatalban lévők megerősítésével választották meg.

A három voksolás szavazatait összeadva az látható, hogy leginkább a tiszántúli alszolgabírói tisztség keltette fel a voksolók érdeklődését, mivel arra a tisztségre 782-en szavaztak, a másik alszolgabírói hivatalra 711-en, a főügyészire 709-en. A három hivatalát veszített személy közül ketten – Babarczy Antal későbbi helytartótanácsi titkár, majd tanácsos, valamint Vidovich Imre – a konzervatív eszméket pártolták, feltételezhető, hogy a megyében ekkor a haladó szellemiségűek kerültek túlsúlyba, s ennek következményeként váltották le őket. Ezt megerősíti Vidovich Imre levele is, amelyet a tisztújítás után írt. A levél címzettje a gróf Károlyi család egyik alkalmazottja, direktora. Vidovich a levélben kifejtette, hogy a „mult hó 21én tartatott Tisztujjító Szék alkalmával a mindeneken uralkodni kívánó vad természetnek csupán azon okból mivel a' Mlságos Gróf Károlyi Nemzetség és annak tisztsége eránti vonzodásomat mindenkor bő mértékben ki mutattam, hogy sérthetetlen becsültelemet, meg sérteni nem hagytam, s' hogy a' tulságosok elveivel nem osztottam, a' vad természetnek mondám, martalékjába lettem, mert hivatalomtól, a' nélkül hogy arra alkalmatlannak lenni találtattam volna, meg fosztattam.”⁵³

A következő tisztújításon, 1843-ban az alügyési pozíció elnyeréséhez volt szükség szavazásra, de a jegyzőkönyv csak a voksolás tényét rögzítette, a szavazatszámokat nem.⁵⁴ Az 1846-os restauráción az alispán megválasztásakor rendeltek el voksolást.⁵⁵ Kárász Benjámint korábbi alispán 70 szavazattal kapott kevesebbet, mint frissen megválasztott utóda, a 649 voksot szerző Temesváry István, míg a harmadik jelöltre, Kiss Dánielre mindössze hárman szavaztak. Ezzel a megye elvesztette szabadelvű alispánját, s a helyére az adminisztrátorral, Bene Józseffel azonos elveket valló Temesváry István került.⁵⁶

A tiszviselői kar mobilitásának vizsgálatában Dominkovits Péter módszerét alkalmaztam, aki egy táblázat segítségével elemezte Győr vármegye 1816 és 1848

⁵³ MNL OL P 398. Családok, személyek, testületek és egyesületek iratai, Családi fondok, levéltárak, Károlyi-levéltár, Károlyi család nemzetségi levéltára, Károlyi család, Missiles (a továbbiakban: P 398) Nr. 80242. Vidovich Imre 1838. dec. 8-án, Csongrádon kelt levele.

⁵⁴ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 593/1843.

⁵⁵ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 197/1846.

⁵⁶ Temesváry Istvánra lásd *Pálmány B.*: A reformkori i. m. I. 1198–1199. Bene Józsefre *Uő.*: A reformkori i. m. I. 817–819. A tisztújításról: Budapesti Híradó, 1846. április 30. 289. és 1846. május 12. 320.; Pesti Hírlap, 1846. május 7. 311.

közötti tisztikarát.⁵⁷ A vizsgálatot a következő tisztségekre terjesztetem ki: alispán, másodalispán, főjegyző, aljegyző, másodaljegyző, levéltárnok, főügyész, alügyész, másodalügyész, főadószedő, aladószedő, számvevő, fizetési táblabíró (2), főszolgabíró (2), alszolgabíró (2, illetve 3), esküdt (4, illetve 5). Dominkovitsot követve készítettem egy táblázatot, amelyben szerepel a tisztikar létszáma az adott tisztújításkor, a személyi változások száma és azok százalékos aránya az összlétszámhoz képest, illetve az új személyek bekerülése és azok aránya a tisztikar egészéhez viszonyítva. Ebből látható, hogy az egyes restaurációk alkalmával milyen mértékű személyi változások történtek a tisztviselők körében. Az 1825-ös év adatait az 1806-os tisztújításhoz viszonyítva tüntettem fel. Az 1. táblázat segítségével elemezhetjük a korszak restaurációit.

1. táblázat A tisztviselői kar mobilitása

Év	Tisztikar létszáma	Személyi változások száma	Személyi változások százalékos aránya	Új személyek bekerülése az előző tisztújításhoz képest	Az újak aránya a teljes tisztikarban
1825	19	19	100%	18	94,7%
1829	19	6	31,5%	4	21,05%
1835	19	11	57,8%	6	31,5%
1838	19	10	52,6%	7	36,8%
1843	22	18	81,8%	10	45,4%
1846	22	21	95,4%	14	63,6%
1848	24	22	91,6%	21	87,5%

A tisztikarban a legnagyobb arányú változás a vizsgált időszak kezdetén és végén következett be. 1825-ben egyetlen tisztviselő maradt meg a korábbi évekből, míg 1848-ban 91,6%-os volt a változás, 21 új személy került be a tisztviselői karba, miáltal 87,5%-kal újult meg a hivatalviselők köre. 1825-ben azért 100%-os a személyi változások százalékos aránya, mert 1806-ban Babarczy Imre fizetési táblabíró volt, viszont 1825-ben alispán lett, azaz változás következett be a betöltött hivatal tekintetében. Babarczy azonban, egyedülként, bent maradt a tisztikarban a korábbi restaurációhoz képest, így az új személyek aránya a tisztikarban nem lehet 100%-os. Az 1825-ös nagyarányú változásnál figyelembe kell venni, hogy a tisztviselői kar zöme 1806 és 1825 között kicserélődött, ha csupán az 1815-ös és 1822-es kinevezéseket nézzük, akkor is 12 személyi változás történt az 1806-ban megválasztott tisztikarhoz képest. Ez alatt az időszak alatt egy kisebb generációváltás is bekövetkezett. Az 1825-ös tisztikarban a korhatár 21 és 74 év

⁵⁷ Dominkovits P.: Hivatalviselő nemesek i. m. 8.

között volt, az átlagéletkor pedig 41 év.⁵⁸ A korszakban az új személyek bekerülésének aránya mindig meghaladta a 20%-ot, hiszen a rotációhoz az öregedés és az elhalálozás is hozzájárult. Az 1825-ös generációváltást az is alátámasztja, hogy az azt követő restauráción volt a legalacsonyabb arányú az új személyek bekerülése, majd azt követően mindig meghaladta a 30%-ot.

Az 1848-as jelentős változásnak pedig az az oka, hogy az 1846-os tisztújítás Bene József adminisztrátorsága idején, katonai felügyelet mellett zajlott le, és a megye liberális beállítottságú tisztviselői zömmel elveszítették pozíciójukat.⁵⁹ A politikai fordulat után a korábban hivatalukat vesztett vagy hivatalt nem viselő, de liberális orientációjú személyek kerültek be az újonnan felálló tisztviselői karba.⁶⁰ A legnagyobb fluktuációt az esküdti, alszolgabírói és az alügyési hivataloknál tapasztalhatjuk, ami megegyezik Dominkovits következtetésével is, azzal a megszorítással, hogy az általa vizsgált Győr megyében mind a személyi változások aránya, mind az újak bekerülési aránya alacsonyabb volt, mint az általam elemzett Csongrádban.⁶¹

A tisztviselők karriervizsgálata

A tisztújítások elemzése után érdemes az egyéni életutakra koncentrálni megvizsgálni, hogy az egyes tisztségek milyen karrierlehetőségeket rejtettek magukban Csongrád megyében. 1825 és 1848 között a vizsgált pozíciókban összesen 74 személy fordult meg, akik közül 21-en tíz évnél több időt töltöttek hivatalukban.⁶² Öten több mint 30 évig, hatan több mint 20 évig, tízen pedig több mint 10 évig szolgáltak. Müller Ignác 37 év hivatalnokoskodásból 18-at főszolgabíróként töltött le, id. Beniczky Miklós 36 évből 21-et fizetéses táblabíróként, Babarczy Imre 32 évből 19-et alispánként, Kaszap József 32 évből 15-öt számvevőként, Kárász Benjámin 31 évből 13-at főszolgabíróként, 11-et pedig alispánként szolgált végig. Vidovich Mihály 26 éven át hivatalnokoskodott, ebből 18 évig levéltáros volt, Bene József 24 évből 11-et főjegyzőként, Kamocsay Sándor 23 évből 22-t esküdtként, Kaszap Mihály 23 évből 11-ben aljegyzőként, Szomor József

⁵⁸ Kolumbán Ferenc esküdt születési idejét jelenleg nem ismerem, így ő kimaradt az átlagéletkor kiszámításából.

⁵⁹ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 197/1846.; *Zsilinszky Mihály*: Csongrádvármegye története III. Bp. 1900. 94–95.

⁶⁰ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 776/1848.; *Zsilinszky M.*: Csongrádvármegye III. i. m. 194–195.

⁶¹ *Dominkovits P.*: Hivatalviselő nemesek i. m. 8–9. Győr vármegyében a legnagyobb arányú, 84,6%-os személyi változás 1828-ban volt, s ugyanabban az évben volt a legmagasabb az új emberek bekerülésének aránya is, 57,7%.

⁶² A szegődményesek, a biztosok és a tiszteletbeli hivatalt viselők kimaradtak az elemzésből. A vizsgált személyeknél csak a fizetéses hivatalban eltöltött időt számoltam.

22 évből 14-ben számvevőként tevékenykedett, Litassy Bertalan pedig 20 évig főadószedő volt.⁶³ Több mint tíz éven át tisztviselősködött ifj. Beniczky Miklós, Dobosy Lajos, Klauzál Gábor, Kiss Dániel, Temesváry István, Kolumbán Ferenc, Vidovich Imre, Müller Ferenc, Kókay István és Nagy Ferenc.⁶⁴

A felsoroltak alkották a vezető megyei hivatalokat viselők csoportját. A legtöbb hivatalban töltött idővel rendelkező 11 személy a megye legtekintélyesebb és legregebben ott élő családjaiból, a Babarczy (2 fő), Basa (2 fő), Bene (3 fő), Beniczky (3 fő), Kárász (2 fő), Müller (5 fő), Szilágyi (2 fő), Szomor (3 fő), Temesváry (2 fő), Vidovich (2 fő) családokból került ki. A vizsgált időszakban tehát 10 olyan família volt, amelynek átlagosan 2-3 tagja állt a megye szolgálatában – kivétel a Müller család, amelynek összesen 5 tagja töltött be valamilyen hivatalt. A hivatalviselők döntően római katolikusok (43 fő), kisebb részben reformátusok (26 fő) voltak, illetve két evangélikus és egy görögkeleti vallású akadt még köztük, további két személy vallási hovatartozását eddig nem sikerült kiderítenem.

A hivatali karriereket Szijártó M. István és Sebők Richárd módszere alapján vizsgáltam, s eredményeimet két táblázatban foglaltam össze.⁶⁵ Szijártó és később Sebők összevetette a megyei hivatalszerzés útját, azaz megvizsgálták, hogy egy tisztségre előzmény nélkül vagy más hivatalból került-e az adott személy. Emellett Szijártó elemezte, hogy a tisztségekből mely hivatali pozícióba léptek tovább azok viselői. E két módszert az 1825 és 1848 között hivatalt betöltött személyek teljes hivatali pályájára alkalmaztam, azzal a megkötéssel, hogy a pályákat csak az 1848. május 2-án tartott restaurációig tekintettem át, a májusi tisztújítás utáni változásokat már nem követtem nyomon.⁶⁶ Továbbra is az alispántól az esküdtig terjedő tisztségeket vizsgáltam, de kihagytam az alispán-helyetteseket és a tiszteletbeli pozíciókat betöltőket, mivel az előbbi tisztségviselőt az alispán távolléte vagy bármilyen akadályoztatása, így például betegsége esetére nevezték ki, ezért a kariervizsgálat szempontjából ez kevésbé beszédes adat,

⁶³ Litassy első fizetéses hivatalának kezdési időpontját egyelőre nem sikerült megállapítanom, az azonban biztos, hogy több mint 20 évig volt hivatalban. Litassyt 1807-ben nevezték ki biztosnak, de lehetségesnek tartom, hogy már korábban is betöltött valamilyen hivatalt. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 782/1807.

⁶⁴ Nagy Ferenc első fizetéses hivatalának kezdési időpontját egyelőre nem sikerült megállapítanom, az azonban biztos, hogy több mint 10 évig volt hivatalban. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 785/1822., 1115/1835.

⁶⁵ *Szijártó M. I.*: Hivatalviselő elit i. m. 445–466.; *Uő*: Hivatali karrierék i. m. 1273–1296.; *Sebők R.*: Hivatalviselési stratégiák i. m. 312–320. A hivatalba lépéssel és előmenetellel kapcsolatban lásd a 2. és a 3. táblázatot.

⁶⁶ Szemere Bertalan belügyminiszter a május 2-án tartott tisztújítást a hatályos törvények értelmében érvénytelenítette, majd pár nappal későbbi rendeletében a déli megyéket és az országot fenyegető veszélyhelyzetre hivatkozva a tisztkart megerősítette hivatalában. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 269–270/1848. (jún. 15.)

akárcsak a tiszteletbeli pozíciók betöltőit is, mivel nem minden tiszteletbeli hivatalt betöltő személy futott be később karriert.⁶⁷ Új elem viszont a főispáni tisztség – habár Bene József főispáni helytartó, adminisztrátor volt, nem pedig főispán – és az országgyűlési követi pozíció, amelyeket eddig nem vizsgáltam. Szijártó M. István és Sebők Richárd az országos hivatalt mint előlépési lehetőséget is vizsgálta, azonban jelenlegi ismereteim szerint Csongrád megyében egyetlen egy ilyen eset akadt ebben az időszakban, ezért azt külön nem tüntettem fel a 2. táblázatban.⁶⁸ Az alügyészi és az aljegyzői hivatal esetében sem tettem különbséget az első és második pozíció között. A vizsgálat során a középponti szolgabírói hivatalt az alszolgabírói hivatalnak feleltettem meg.

2. táblázat A kezdő hivatali pozíció és a további hivatalviselés összefüggése a Csongrád megyei tisztségviselők karrierjében 1825 és 1848 között⁶⁹

	előzmény nélkül	más hivatalból	összesen
alispán		4	4
másodalispán		3	3
főjegyző	1	4	5
aljegyző	5	5	10
levéltárnok	4	1	5
főügyész	1	3	4
alügyész	9	0	9
főadószedő	1	4	5
aladószedő	2	4	6
számvevő	3	3	6
fizetési táblabíró	3	9	12
főszolgabíró	1	8	9
alszolgabíró	12	6	18
esküdt	28	1	29

⁶⁷ Adamovich Mátyás alispán betegsége miatt nevezték ki Kárász Benjámin helyettes alispánnak 1825. május 7-én, majd az augusztus 16-ai tisztújításon ismét, arra az esetre, ha az újonnan megválasztott Babarczy Imre alispán távol van vagy munkáját nem tudja elvégezni. Hasonló okból nevezték ki később, 1835-ben Müller Ignácot is. MNL CsML SzL 407, 720/1825.; 1115/1835.

⁶⁸ Babarczy Antal 1838 után helytartótanácsi titkár, majd tanácsos lett. *Pálmány B.*: A reformkori i. m. I. 798.

⁶⁹ A vizsgálatba a biztosi hivatalt nem vontam be, azonban egyes tisztviselők biztosok is lehettek, mielőtt a vizsgált tisztség valamelyikét elfoglalták, ezért a táblázatban a korábban biztosi hivatalt betöltőket a más hivatalból érkezők közé soroltam. Keresztes László számvevő, Szabó Lajos főszolgabíró, Temesváry Antal esküdt korábban útibiztos volt. Kereszttest 1822-ben nevezték ki: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1122/1822., Szabót 1835-ben: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1115/1835. Temesváryt 1820-ban: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 517/1820. Litassy Bertalan főadószedőt 1807-ben nevezték ki első comissariusnak: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 782/1807.

3. táblázat Karrierutak az 1825 és 1848 között hivatalban lévő tisztviselőknél, a teljes pályát figyelembe véve

Miből/ Mi lett	főispán	alispán	másod- alispán	fő- jegyző	al- jegyző	levél- tárnok	fő- ügyész	al- ügyész	főadó- szedő	aladó- szedő	számvevő	fizetési táblabíró	főszolga- bíró	alszolga- bíró	követ
alispán	1														2
másod- alispán		1													
főjegyző	1	1										1			2
aljegyző				2								1		2	2
leveltárnok					2									1	
főügyész												1	1		
alügyész							2						1	1	
főadószedő			1												
aladószedő											3				
számvevő									2			1			
fizetési táblabíró				1					1				1		2
főszolga- bíró		2	1									1			1
alszolga- bíró			1	1	1		1					1	4		1
esküdt					2	1				4		3		2	
összesen	2	4	3	4	5	1	3	0	3	4	3	9	7	6	10

Elsőként a kezdő pozíciókat elemeztem a vizsgálatba bevont 74 személynél. A táblázatból az a következtetés vonható le, hogy az esküdti, alszolgabírói, alügyészi és levéltárnoki pozíció belépő kategóriának számított, míg az aljegyzői hivatalt azonos számban foglalták el azok a személyek, akiknek nem volt hivatali előéletük, illetve azok, akik korábban már hivatalnokoskodtak. A főadószedői, főjegyzői, főügyészi és főszolgabírói hivatalokat viszont szinte kizárólag előzetes hivatalnokoskodás után foglalták el, ami a szakszerűsödés irányába mutat. Főjegyző többnyire a korábbi aljegyző vagy alszolgabíró lett, a főügyész a korábbi alügyész vagy alszolgabíró, míg a főszolgabíró zömmel a korábbi alszolgabíró vagy alügyész lett. Szijártó ezt profeszionalizációs típusú hivatali előrelépésnek nevezi.⁷⁰ A fizetések táblabírói tisztséget többnyire hivatali előzménnyel töltötték be. Békés megyében kezdő hivatalnak számított az aljegyzői, a főügyészi, az alügyészi, az esküdti és a számvevői hivatal.⁷¹

A belépő szintek elemzésével együtt érdemes a tisztviselők teljes karrierútját is megvizsgálni és az eredményeket együtt értelmezni. (3. táblázat)⁷²

A 2. és 3. táblázat segítségével a Csongrád megyei hivatali karrierok jobban áttekinthetőek. A 3. táblázatból kitűnik, hogy a belépő kategóriákból milyen továbblépési lehetőségek adódtak, hogyan lehetett a magasabb pozíciókat elérni. Az esküdti hivatalt vizsgálva látható, hogy a 29 esküdt közül 16 nem lépett tovább, átlagosan 4 évig töltötték be ezt a tisztséget.⁷³ 13-an azonban továbbléptek, mindegyikük olyan családból került ki, amely több tisztviselőt is adott a megyének.⁷⁴ Az esküdti pozícióból zömmel az aladószedői és a táblabírói tisztségbe lehetett bekerülni.⁷⁵ Ebből a hivatalból indulva egy személy ért el magasabb, főszolgabírói tisztséget, hárman táblabírók lettek, ennél magasabb hivatalba azonban

⁷⁰ Szijártó M. I.: Hivatali karrierok i. m. 1288.

⁷¹ Sebők R.: Hivatalviselési stratégiák i. m. 313–314. Sebők a vizsgálatot 1715 és 1848 között végezte el.

⁷² A táblázatban az 1825 és 1848 között hivatalt viselt személyek teljes pályáját rögzítettem. Az 1825 előtt betöltött hivatalaikat is figyelembe vettem, hiszen csak így lehetett a teljes pályájukat átfogóan vizsgálni. Minden egyes személy minden egyes hivatali elmozdulását jelöltem, függetlenül attól, hogy az előrelépés vagy esetleg visszalépés volt a hivatali ranglétrán. Nem vettem figyelembe a megszakításokat, tehát ha valakit egy tisztújításon nem erősítettek meg a korábbi hivatalában, vagy más hivatalra jelölték, de azt sem kapta meg, majd a következő restauráción újra hivatalt szerzett, akkor a korábban betöltött tisztségétől számítottam a továbblépést. Ha valakit újraválasztottak, vagy ugyanazon pozíciójában választották meg többször is követnek, nem jelöltem többször.

⁷³ Az 1848-ban hivatalba lépő személyek minden egyes tisztségnél kissé módosítják az eredményeket, mert hiányzik ezen hivatali pályák további vizsgálata. A nagyobb létszám az esküdti hivatalnál olyan mértékben befolyásolja az eredményt, hogy indokolt erre külön felhívni a figyelmet. 1848-ban öt új személy került az esküdtök közé, akik így a tovább nem lépők kategóriájába kerültek, mivel pályájuk 1848 utáni alakulását már nem követtem.

⁷⁴ ifj. Beliczay Pál, Beniczky András, ifj. Beniczky Miklós, Bogyó Mihály, Kamocsay Sándor, Kaszap József, Kókay István, Kolombán Ferenc, Mikecz Lajos, Müller József, Müller Lajos, Szomor József, Vidovich Imre.

⁷⁵ ifj. Beliczay Pál esküdtből útibiztos lett, s ugyan a biztosi hivatal nem szerepel a táblázatban, de mivel elmozdulás történt, ezért őt ebbe a kategóriába soroltam. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 593/1843.

nem jutottak. Azok, akik nem léptek előre, többnyire kevésbé ismert családokból származtak, egy tisztségviselő pedig hivatali ideje alatt meghalt.⁷⁶ A hivatalba lépés idején az esküdtek átlagéletkora 28 év volt.⁷⁷ A leghosszabb hivatali idővel, 22 évvel Kamocsay Sándor rendelkezett, aki 1828-ban 77 évesen lett fizetési táblabíró, a tisztséget egy évig viselte.⁷⁸

Az alszolgabírói hivatalt betöltő 18 személy közül 12-en előzmény nélkül, hatan más hivatalból kerültek ebbe a pozícióba. Az alszolgabírók között voltak olyanok, akik a megye tekintélyesebb nemesi családjaiból származtak, de olyanok is, akik nem sokkal korábban érkeztek a megyébe.⁷⁹ Az alszolgabíróság egyértelműen ugródeszkat jelentett a magasabb hivatalok felé, négyen főszolgabírók lettek, egy-egy személy pedig másodalispán, főügyész, illetve főjegyző. Összesen nyolcan nem léptek tovább ebből a hivatalból, közülük ketten 1848-as tisztségviselők voltak, így további pályájukat nem követtem. Horváth Lajos az 1832–1836-os országgyűlésen rövid ideig követ is volt, de betegsége miatt lemondott, majd nem sokkal később meghalt.⁸⁰ Babarczy Antal, miután 1838-ban nem választották meg újra és a főszolgabírói hivatalt sem szerezte meg, a Helytartótanácsnál vállalt hivatal, 1847-ben a megye követe lett, de a táblázatban nem tüntettem fel mint előrelépést, mivel akkor a kormányzat tisztségviselője volt.⁸¹ Hivatalba lépésükkor

⁷⁶ Feyér Mihály 1831. augusztus 24-én meghalt. MNL OL X 3464 A 2111 Szentés, evangélikus egyház, halotti anyakönyv.

⁷⁷ Herczeg Ferenc és Kolumbán Ferenc születési ideje jelenleg nem ismert, így ez a két személy kimaradt az átlagéletkor kiszámításánál.

⁷⁸ Esküdti kinevezése: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 875/1806. Táblabírói kinevezése: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 851/1828. 1822-ben a megye által fizetési táblabírói pozícióra ajánlta magát, de nem kapta meg. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1023, 1286/1822. Ugyanekkor, ugyanez ügyben levélben fordult Grassalkovich főispánhoz, levelében kérését azzal indokolta, hogy 16 éve tölti be az esküdti pozíciót. A főispánhoz írt levele: MNL OL P 429 II. D. 5. b. Kamocsay Keglevich Gábor főispáni helytartói beiktatásakor tiszteletbeli táblabíró lett. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 419/1825. Az 1825-ös tisztújításon ismét esküdtnek választották meg. Lásd az archontológiát.

⁷⁹ A tekintélyesebb személyek: Babarczy Antal, Bene József, Bene Lajos, ifj. Beniczky Miklós, Horváth Lajos, Kárász Benjámin, Oexel Mihály, Szomor Imre. Knezsik Lajos és Basa József nem sokkal a megyébe érkezése után szerzett hivatalt. Knezsik 1832-ben igazolta magát és 1838-ban lett alszolgabíró, de előtte már 1832-től tiszteletbeli aljegyző és levéltárnok volt. Basa 1841-ben igazolta magát, és 1846-ban lépett hivatalba. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 591/1832., 213/1841. Az igazolások időpontja nem tükrözi minden esetben a megyében való megtelepedést, azonban egyikőjük sem Csongrád megyében született. Basa 1806. január 11-én született Hajdúbagason. MNL OL X 3517 A 2247 Hajdúbagos, református egyház, születési anyakönyv. Knezsik 1811/1812-ben született, valószínűleg Kenyhecen. MNL CsML SzL IV. A. 3. f. Megyei törvényhatóságok, Csongrád vármegye levéltára, Feudális kor, Csongrád vármegye nemesi közgyűlésének iratai, Nemességi iratok (a továbbiakban: IV. A. 3. f.) 135. Basa és Knezsik hivatalaihoz lásd az archontológiát. Knezsik tiszteletbeli kinevezése: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 234/1832.

⁸⁰ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 102/1833., 407/1834.; Horváth Lajos 1834. június 30-án halt meg. MNL OL X 3408 A 2029 Hódmezővásárhely, evangélikus egyház, halotti anyakönyv.

⁸¹ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1611/1838.; *Pálmány B.*: A reformkori i. m. I. 798.

az alszolgabírók átlagéletkora 28 év volt, leghosszabb ideig ifj. Beniczky Miklós töltötte be ezt a tisztséget.⁸²

Az alügyészi hivatal volt az egyetlen, amelyet kizárólag előzetes hivatalviselés nélkül töltöttek be, viszont kiváló továbblépési lehetőségeket biztosított. A kilenc személyből hárman később főügyészek lettek, egy személy pedig főszolgabíró, csak öt esetben nem történt előrelépés, ebből ketten 1848-as tiszttviselők voltak.⁸³ Az alügyészek belépéskori átlagéletkora – akárcsak a már említett másik két belépő pozícióban – 28 év volt. Tipikus belépő kategóriába tartozott a levéltárnoki tisztség is, a megyében később jelentős szerepet játszó személyek kezdték ebben a hivatalban pályafutásukat. Így Bene József is, aki később alszolgabíró, főjegyző és diétai követ lett, majd főispáni helytartóként a megye élére került. Müller Ignác hosszú pályafutása során főszolgabírói, helyettes alispáni, majd táblabírói hivatalt is betöltött. Vidovich Mihály a leghosszabb ideig, 18 évig volt levéltárnok, később aljegyző lett, s főjegyzőként fejezte be pályáját. Egyetlen esetben volt hivatali előzménye ennek a pozíciónak, Kókay István azt megelőzően esküdt volt. E tisztségviselők átlagéletkora a hivatali idejük kezdetekor 25 év volt, tehát ez a legalacsonyabb életkor a belépő pozíciókat illetően.

A hivatali előzmény nélküli aljegyzői pozícióba olyan személyek is bekerültek, akik később jelentős pályát futottak be, de így kezdte rövid karrierjét Kárász István, a korábbi alispán, Kárász Miklós és báró Wenckheim Henrietta fia is. Babarczy Imre a hosszú pályafutását aljegyzőként kezdte, majd főjegyző és alispán lett, hét alkalommal követként képviselte a megyét az országgyűlésen. Kaszap Mihály a leghosszabb ideig, 11 évig töltötte be ezt a tisztséget, majd pályáját főjegyzőként folytatta. A más hivatalból bekerülőknél is a karrier egyik állomása volt az aljegyzőség, de Müller Lajos és Knezsik Lajos esetében a karrier végpontját is jelentette. Knezsik Lajos önként mondott le hivataláról 1840. augusztus 29-én kelt levelében, arra hivatkozva, hogy „váratlan eset ért most engem, melynek történetét bár előre nem láthattam, bár meg akadályoznom nem lehet, bár okául magamat nem tarthatom, olly szomorú mindazonáltal hogy tiszti pályám további folytathatását gátolja”.⁸⁴ A megye a lemondás után büntetőpért kezdeményezett Knezsik és felesége, Aigner Josefa ellen, mivel azzal gyanúsították őket, hogy ők ölték meg Knezsik hűgát, Karolinát. A perben bűnösségük bizonyítást nyert, így öt évi fogságra és közmunkára ítélték őket.⁸⁵ Knezsik esetében tehát a karrier

⁸² 1825 és 1835 között volt tiszáninneri alszolgabíró. Lásd az archontológiát.

⁸³ A három későbbi főügyész közül Kovács Károly pályája a tiszántúli alszolgabírói hivatalon keresztül vezetett a főügyészségig. Lásd az archontológiát.

⁸⁴ MNL CsML SzL IV. A. 3. b. 1018/1840.

⁸⁵ Knezsik Karolina 1840. augusztus 24-én halt meg Hódmezővásárhelyen. MNL OL X 6573 A 5090 Hódmezővásárhely, római katolikus egyház, halotti anyakönyv. A per kezdeményezése:

egy bűneset miatt szakadt félbe. Az átlagéletkor a hivatalba lépéskor a belépő kategóriák közül ebben a hivatalban volt a legmagasabb, 30 év.

A fizetéses táblabírók közül hárman előzmény nélkül, kilencen más hivatal után nyerték el ezt a tisztséget. Békésben azonban közel fele-fele volt ez az arány, s ott a táblabírák a tisztviselői kar legidősebb, legmegbecsültebb tagjai voltak, akik többnyire egy hosszú hivatali pálya után kapták meg ezt a pozíciót. Megválasztásukkor az átlagéletkoruk is magas, 50 év volt.⁸⁶ Csongrádban 5 személy kapta meg hosszabb hivatali pályájának utolsó állomásaként ezt az állást, hárman magasabb hivatal után lettek táblabírák, id. Beniczky Miklós főjegyzői, Müller Ignác főszolgabírói és Nagy Ferenc főügyészi éveit követően. Kaszap József 32 év számvevői, Kamocsay Sándor 22 év esküdti munka után lett táblabíró, s két másik korábbi esküdtt számára is ez volt a hivatali pálya utolsó állomása, azonban ők azt megelőzően nem töltötték el hosszabb időt a megye szolgálatában. Ez utóbbi esetekben tehát előrelépésnek számított ez a hivatal, két további esetben pedig közbülső állomásnak. Előzmény nélkül Klauzál Gábor, Dobosy Lajos és Medveczky Antal nyerte el ezt a tisztséget, közülük Klauzál volt a legfiatalabb hivatalba lépésekor. Dobosy Lajos 1829-ben, 38 évesen lett táblabíró, az 1825-ös tisztújításon alügyésznek és esküdtnak is jelölték, de csak tiszteletbeli alügyészi kinevezést kapott.⁸⁷ 1829-ben csak táblabírónak jelölték, amit el is nyert, ettől kezdve pályája felfelé ívelt, főadószedő, majd másodalispán lett.⁸⁸ Medveczky Antalt 1835-ben alügyésznek jelölték, 1838-ban lett tiszteletbeli alügyész és táblabíró, ezt követően csak 1848-ban jelölték főügyésznek, és kapta meg a fizetéses táblabírói tisztséget. A táblabírók átlagéletkora megválasztásukkor 46 év volt.

A magasabb megyei pozíciók, a főszolgabírói, főadószedői, főügyészi, főjegyzői, másodalispáni és alispáni tisztségek betöltői tehát a hivatali ranglétrán akár több lépcsőfokon át jutottak el pozíciójukba, de továbblépési lehetőséggel is jártak ezek a tisztségek. Közülük fontosnak tartom kiemelni a főszolgabírói és az alispáni, másodalispáni tisztséget. A főszolgabírók főként a megye tekintélyesebb családjaiból kerültek ki, a korábban már említett Kárász családon kívül a Temesváry, Müller és Rónay család tagjai töltötték be ezt a hivatalt. Ebből a hivatalból fölfelé

MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1169/1840. Az ítélet: MNL CsML SzL IV. A. 21. b. Megyei törvényhatóságok, Csongrád vármegye levéltára, Feudális kor, Csongrád vármegye törvényszékének iratai, Büntetőperes iratok (a továbbiakban: IV. A. 21. b.) 279/1840. (dec. 2.), 1/1842. (jan. 12.).

⁸⁶ *Héjja J. E.*: Békés vármegye archontológiája i. m. 25.; *Sebők R.*: Hivatalviselési stratégiák i. m. 314.

⁸⁷ Tiszteletbeli kinevezése: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 719/1825. A viszonylag kései pályakezdés oka az lehetett, hogy egy per során összetűzésbe került az akkori alispánnal, Adamovich Mátyással, aki kijelentette, hogy amíg ő az alispán, addig ne reméljen hivatalt a megyében. (<https://bit.ly/36LFBLi>, letöltés 2020. febr. 20.)

⁸⁸ Az 1847-es követválasztás során, miután az egyik követ Temesváry István alispán lett, Dobosyt bízták meg az alispáni hivatal vitelével, de nem a viselésével, és továbbra is másodalispánként említik a jegyzőkönyvben. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1910/1847.

másodalispáni és alispáni pozícióba lehetett jutni. A főszolgabírói hivatalnál egy feltűnő karriert találtam, Szabó Lajosét, aki útibiztosból lett főszolgabíró.⁸⁹ Más tisztségekre történő jelöltségei azt jelzik, hogy a biztosi hivatalból tovább szeretett volna lépni aladószedőnek, számvevőnek vagy alszolgabírónak, azonban egyik tisztséget sem nyerte el. 1835-ben és 1838-ban megválasztották útibiztosnak, de 1843-ban nem választották meg újra, s a tiszántúli alszolgabírói hivatalt sem kapta meg. Csak 1846-ban kiáltották ki tiszántúli főszolgabírónak.⁹⁰ Családi kapcsolatait vizsgálva kiderült, hogy Szabó sógora az 1846-ban másodalispánnak megválasztott, korábban főadószedőként dolgozó Dobosy Lajos volt.⁹¹ Ekkor, az új főispáni helytartó, Bene József által tartott tisztújításon a népszerű, haladó elveket valló tisztviselők rendre elbuktak. Azonban Dobosy Bene pártján állt, aki segíthette sógora karrierjét is, ezzel magyarázható Szabó Lajos hirtelen előrelépése.⁹² A következő, 1848-as tisztújításon már mindketten kibuktak a tisztikarból.

Az alispáni, másodalispáni hivatalt Csongrád megyében csak előzetes hivatalviselés után, többnyire hosszabb hivatali karrier betetőzéseként tölthette be valaki. A másodalispáni tisztség legalább 5 év megyei szolgálat után vált elérhetővé, de Dobosy Lajos 17 év után kapta meg, átlagosan 7 év hivatali idő volt szükséges a tisztség elnyeréséhez. A három másodalispán: Dobosy Lajos főadószedő, Temesváry István főszolgabíró, Török Bálint alszolgabíró volt korábban. A másodalispáni hivatalhoz képest az alispánit több mint kétszer annyi, átlagosan 13 év hivatali szolgálat előzte meg, még akkor is, ha egy jelöltnek, mint Kárász Benjáminnak az apja is betöltötte korábban ezt a hivatalt.⁹³ Ráadásul ő volt az, aki csak 19 év után, a legtöbb hivatalban töltött idővel szerezte meg a tisztséget, de minimálisan is 11 évnyi szolgálatra volt szükség ehhez a pozícióhoz. Babarczy Imre főjegyző, Kárász Benjámint és Rónay Mihály főszolgabíró, Temesváry István másodalispán volt, mielőtt alispán lett.⁹⁴ Mindezekből az kö-

⁸⁹ A biztosi hivatalt nem vontam be a vizsgálatba, azonban Szabó esetében olyan nagy előrelépés történt, hogy azt külön is meg kell említeni.

⁹⁰ 1829-ben jelölték először megyei hivatalra, esküdtnek, azt megelőzően, 1825-ben tiszteletbeli esküdti kinevezést kapott. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 719/1825., 1126/1829. Jelöltségeire és elnyert tisztségeire: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1115/1835., 1611/1838., 593/1843., 197/1846.

⁹¹ Szabó Lajos 1799. október 18-án született szentesi református családban, Szabó Sándor helyi jegyző és Deáki Eszter gyermekeként, az apa korai halála után az anya újra férjhez ment Lakos Mihály szentesi főbíróhoz. Dobosy 1825. június 8-án, Szentesen kötött házasságot Lajos húgával, Máriával. Keresztelési bejegyzése: MNL OL X 3581 A 2413 Szentes, református egyház, születési anyakönyv. Házassági bejegyzése: MNL OL X 3581 A 2413 Szentes, református egyház, házassági anyakönyv. A családra vonatkozó egyéb információk: <https://bit.ly/36LFBLi>, letöltés 2020. febr. 16.

⁹² *Zsilinszky M.*: Csongrádvármegye III. i. m. 95., 193–194.

⁹³ Kárász Istvánt 1790-ben választották meg alispánnak. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 3/1790.

⁹⁴ Babarczy Imre kétszer töltötte be az alispáni pozíciót, az első alkalommal főjegyzői hivatalt követően nyerte el a tisztséget, 1808 és 1817 között volt először alispán. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 613/1808., 1275/1817.

vetkezik, hogy a hivatalba lépéskor az átlagéletkor itt a legmagasabbak közé tartozik, a másodalispánoknál 42, az alispánoknál 43 év.

A megye tisztviselői közül Bene József 1846-ban főispáni helytartó, adminisztrátor, Kárász Benjámín az 1848. március 15-ei események után főispán lett. Bene az 1832–1836-os országgyűlés után lemondott főjegyzői állásáról és visszavonult a megyei közéletből.⁹⁵ Később a diósgyőri koronauradalom prefektusa volt 1845-ig,⁹⁶ 1845-ben az adminisztrátori rendszer bevezetésekor felmerült a neve Csongrád megye lehetséges adminisztrátoraként. Ezt megerősítik a gróf Károlyi testvérek levélváltásai, György 1845. március 4-én kelt levelében említette meg bátyjának, Lajosnak, hogy az ágensek tudósítása szerint Bene a kiszemelt személy az adminisztrátori címre. További három levelében foglalkozott még Károlyi György Benével, amelyekből kiderül, hogy Bene vonakodott elfogadni a megbízást.⁹⁷ A levélváltásokból egyértelmű, hogy igyekeztek meggyőzni Benét arról, fogadja el a tisztséget. György azt írta bátyjának: „Bene ránk nézve igen jó”, feltehetően ezért támogatta Károlyi Lajos 2000 pengő forinttal beiktatási költségeit. Bene három évig volt a megye adminisztrátora, az 1848. március 15-ei események után lemondott.⁹⁸ Kárász Benjámín az alszolgabírói hivataltól indulva jutott el a főispáni pozícióig, kinevezését az 1848. május 2-án tartott tisztújításon hirdették ki, akkor nem volt a tiszt kar tagja, hiszen a legutóbbi tisztújításon nem választották meg alispánnak.⁹⁹

Az 1825 és 1848 közötti időszakban összesen tíz személyt választottak meg országgyűlési követnek, megválasztásukkor közülük hárman semmilyen fizetéssel járó hivatali tisztséget nem töltöttek be a megyében: 1826-ban Róth József, 1843-ban pedig Szeghő József, 1847-ben Babarczy Antal – így ők nem kerültek be a 3. táblázatba.¹⁰⁰ Látható, hogy döntően az alispánok, a főjegyzők és a fizetéses táblabírók közül kerültek ki a követek. Teljes hivatali pályája alatt Babarczy Imre hétszer, Bene József és Klauzál Gábor háromszor, Kárász Benjámín kétszer volt követ, a többiek pedig egy-egy alkalommal képviselték a megyét. A követek

⁹⁵ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 928/1836.

⁹⁶ *Pálmány B.*: A reformkori i. m. I. 817–819.

⁹⁷ Károlyi György március 9-én és 17-én írt levelében említette, hogy Bene nem akarja elfogadni a főispáni helytartói kinevezést, majd az április 7-ei levelében már a beiktatási költségre adandó pénz összegéről írt bátyjának. Károlyi György Károlyi Lajosnak írt levelei, 1845. márc. 4., 9., 17., ápr. 7. MNL OL P 398 Nr. 35002., 35000., 35001., 34999.

⁹⁸ *Pálmány B.*: A reformkori i. m. I. 818.

⁹⁹ MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 773/1848.

¹⁰⁰ Babarczy Antal korábban a megye alszolgabírója volt, de megválasztásakor kormányzati tisztviselő, így mivel már nem töltött be fizetéssel járó hivatalt a megyében, ebbe a kategóriába soroltam. Tiszteletbeli kinevezéssel Róth és Szeghő is rendelkezett. Róth Józsefet 1825-ben tiszteletbeli táblabírónak, Szeghő Józsefet 1829-ben tiszteletbeli alügyésznek nevezték ki. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 707/1825., 1126/1829. Róth József a Károlyiak jogügyigazgatója volt. *Pálmány B.*: A reformkori I. i. m. 1128–1129.

átlagéletkora 37 év volt, a legfiatalabbak, Klauzál és Kárász István 28 évesen lettek követek, a legidősebb, Temesváry István 45 évesen.¹⁰¹

Összegzés

A Csongrád megyei hivatali karrierek elemzése alapján megállapítható, hogy sem a családi háttér, sem pedig a vagyoni helyzet nem járt azzal az előnnyel, hogy valaki automatikusan magasabb szinten kezdhetne volna el hivatali pályáját. A családi és műrokonági kapcsolatok azonban elősegíthették a karrier gyorsabb kibontakozását. Békés megyével szemben Csongrádban az alispáni és másodalispáni tisztséget nem töltötték be hivatali előzmény nélkül, a magasabb tisztségek elnyeréséhez elengedhetetlen volt a hivatali tapasztalat.¹⁰² A szegedi vagy megyei hivatalviselő felmenőkkel rendelkező Kárász, Babarczy, Müller vagy Temesváry családok tagjai rendszerint végigjárták a megyei hivatalok lépcsőfokait, és eljutottak az alispáni, alispán helyettesi vagy főszolgabírói tisztségekig. Talán csak Temesváry István volt kivétel, aki 1835-ben főszolgabíróként lépett be a hivatalviselők közé, azonban ha a tiszteletbeli tisztségeit is figyelembe vesszük, akkor kiderül, hogy 1828-tól kezdve tiszteletbeli aljegyző, táblabíró és főszolgabíró is volt.¹⁰³ Hasonlóan kivétel volt Müller Ferenc, aki 1838-ban főügyészként kezdte megyei pályafutását.¹⁰⁴ Ezeknek a családoknak a tagjai a hivatali lépcsőfokokat végigjárva elérhették a magasabb tisztségeket is, azonban a kevésbé tekintélyes családoknak – amelyeknek sem a beágyazottsága, sem a kapcsolati hálójuk nem volt elég kiterjedt – erre már jóval kisebb esélye nyílt, még ha vagyonosnak számítottak is.

Az általam vizsgált utolsó tisztújítás már az áprilisi törvények elfogadása után történt, amelyen a korábbi restauráción hivatalt szerzett tisztviselőket zöme a politikai fordulattal elvesztette hivatalát, helyüket a korábbi vagy újonnan érkezett, de liberális felfogású személyek töltötték be.

¹⁰¹ Az átlagéletkor számításánál nem vettem figyelembe Babarczy Antalt, Rőtth Józsefet és Szeghő Józsefet, mivel ők megválasztásukkor nem voltak a tisztikar tagjai. Azokat a tisztviselőket, akik többször is voltak követek, minden egyes megválasztásukkor betöltött életévüket beleszámítottam az átlagéletkor meghatározásához.

¹⁰² *Sebők R.*: Hivatalviselési stratégiák i. m. 314.

¹⁰³ Tiszteletbeli kinevezései: MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 511/1828., 793/1830., 407/1833.

¹⁰⁴ Vezetéknévét 1846-ban Örlösyre változtatta, de mivel a fent említett hivatalát még korábbi névén töltötte be, így ezt használtam. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 135/1846.

Függelék

Csongrád megyei tisztviselők archontológiája 1825–1848¹⁰⁵

Főispán/főispáni helytartó

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
gróf Keglevich Gábor	1825. jún. 13.	1827. aug. 25.
báró Orczy Lőrinc	1827. nov. 13.	1830. márc. 19.
gróf Károlyi Lajos	1830. aug. 4.	1837. jún. 8.
Tajnay János	1837. okt. 17.	1839. márc. 21.
gróf Károlyi György	1839. máj. 2.	1841. szept. 16.
<i>Atzél Antal</i> ¹⁰⁶	<i>1841. szept. 16.</i>	<i>1842. jún. 9.</i>
Földváry Gábor	1843. ápr. 10.	1845. febr. 28.
Bene József	1845. júl. 1.	1848. márc. 24.
Kárász Benjámin	1848. máj. 2.	1849

Alispán

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Babarczy Imre	1825. aug. 17.	1835. aug. 31. (lemondott)
Kárász Benjámin	1835. aug. 31.	1846. ápr. 27.
Temesváry István	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.
Oexel / Rónay Mihály	1848. máj. 2.	1849

Másodalispán

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Temesváry István	1843. ápr. 27.	1846. ápr. 27.
Dobosy Lajos	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.
Török Bálint	1848. máj. 2.	1848. jún. 27.
Kaszap Mihály	1848. jún. 27.	1849

Helyettes alispán

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Kárász Benjámin	1825. aug. 17.	1829. okt. 5.
Müller Ignác	1835. aug. 31.	1848. máj. 2.

¹⁰⁵ A főispántól az esküdtekgig bezárólag, a biztosok, szegődményesek és a szaktisztviselők nincsenek benne.

¹⁰⁶ Atzél nem iktatták be hivatalába. Lásd a 47-es lábjegyzetet. Az uralkodó 1842. június 9-én nevezte ki Torna megye főispánjává. MNL CsML SzL IV. A. 3. a. 1708/1842. Károlyi György 1841. szeptember 16-tól volt Békés megye főispánja. *Héjja J. E.*: Békés vármegye archontológiája i. m. 103.

Főjegyző

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Bene József	1825. aug. 17.	1836. aug. 29.
Kaszap Mihály	1836. aug. 29.	1846. ápr. 27.
Vidovich Mihály	1846. ápr. 27.	1849

Aljegyző

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Kaszap Mihály	1825. aug. 17.	1836. aug. 29.
Kárász István	1836. aug. 29.	1840. jún. 22. (lemondott)
Knezsik Lajos	1840. jún. 22.	1840. aug. 31. (lemondott)
Vidovich Mihály	1840. nov. 30.	1846. ápr. 27.
Müller / Őrhalmy Lajos	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.
Póka Sándor	1848. máj. 2.	1849

Másodaljegyző

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Szilágyi Virgil	1846. aug. 10.	1849

Levéltárnok

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Vidovich Mihály	1822. szept. 16.	1840. nov. 30.
Kókay István	1840. nov. 30.	1848. máj. 2.
Praznovszky János	1848. máj. 2.	1849

Főügyész

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Nagy Ferenc	1822. szept. 16.	1835. aug. 31.
Kiss Dániel	1835. aug. 31.	1838. nov. 20.
Müller / Őrlössy Ferenc	1838. nov. 20.	1846. ápr. 27.
Kovács Károly	1846. ápr. 27.	1849

Alügyész

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Kiss Dániel	1822. szept. 16.	1835. aug. 31.
Kovács Károly	1835. aug. 31.	1838. nov. 20.
Bogyó Sándor	1838. nov. 20.	1843. ápr. 27.
Bene István	1843. ápr. 27.	1846. ápr. 27.
Temesváry György	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.
Jeney Imre	1848. máj. 2.	1849

Másodalügyész

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Bartha Sándor	1846. aug. 10.	1848. máj. 2.
Beliczay Tamás	1848. máj. 2.	1849

Főadószedő

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Litassy Bertalan	1815. okt. 19.	1835. aug. 31.
Dobosy Lajos	1835. aug. 31.	1843. ápr. 27.
Szomor József	1843. ápr. 27.	1846. ápr. 27.
Vedres János	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.
Sántha Eduárd	1848. máj. 02.	1849

Aladószedő

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Szomor József	1825. aug. 17.	1829. okt. 5.
Kolumbán Ferenc	1829. okt. 05.	1838. nov. 20.
Müller / Órhalmy József	1838. nov. 20.	1846. ápr. 27.
Szilágyi Gusztáv	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.
Szomor Lajos	1848. máj. 2.	1849

Számvevő

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Kaszap József	1813. nov. 22.	1828. jún. 16.
Szomor József	1829. okt. 5.	1843. ápr. 27.
Sántha Eduárd	1843. ápr. 27.	1846. ápr. 27.
Vörös Mátyás	1846. ápr. 27.	1848. febr. 16. (lemondott)
Keresztes László	1848. febr. 16.	1848. máj. 2.
Szabó Mihály	1848. máj. 2.	1849
Szilágyi Gusztáv	1848. jún. 15.	1849

Fizetési táblabíró

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
id. Beniczky Miklós	1807. jún. 1. / 1808. aug. 9. ¹⁰⁷	1828. ápr. 22. (meghalt)
Klauzál Gábor	1825. aug. 17.	1841. szept. 13. (lemondott)
Kaszap József	1828. jún. 16.	1828. júl. 23. (meghalt)
Kamocsay Sándor	1828. szept. 15.	1829. okt. 5.
Dobosy Lajos	1829. okt. 5.	1835. aug. 31.
Nagy Ferenc	1835. aug. 31.	1843. ápr. 27.
Müller Ignác	1843. ápr. 27.	1846. ápr. 27.
Beniczky András	1843. ápr. 27.	1846. ápr. 27.
Bene Lajos	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.
Medveczky Antal	1848. máj. 2.	1849
Bogyó Mihály	1848. máj. 2.	1849

¹⁰⁷ Kinevezve, de a megye csak később erősítette meg.

Tiszántúli főszolgabíró

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Müller Ignác	1825. aug. 17.	1843. ápr. 27.
Bogyó Sándor	1843. ápr. 27.	1846. ápr. 27.
Szabó Lajos	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.
Mikecz Lajos	1848. máj. 2.	1849

Tiszántúli alszolgabíró

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Horváth Lajos	1825. aug. 17.	1834. 06. 30. (meghalt)
Vidovich Imre	1835. aug. 31.	1838. nov. 20.
Knezsik Lajos	1838. nov. 20.	1840. jún. 22.
Kovács Károly	1840. jún. 22.	1843. ápr. 27.
Török Bálint	1843. ápr. 27.	1846. ápr. 27.
Basa József	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.
Kovács Ferenc	1848. máj. 2.	1849

Tiszáninneni főszolgabíró

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Kárász Benjámin	1822. febr. 25. / szept. 16. ¹⁰⁸	1835. aug. 31.
Temesváry István	1835. aug. 31.	1843. ápr. 27.
Oxel / Rónay Mihály	1843. ápr. 27.	1846. ápr. 27.
Müller / Örlössy Ferenc	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.
Bene Lajos	1848. máj. 2.	1849

Tiszáninneni alszolgabíró

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
ifj. Beniczky Miklós	1825. aug. 17.	1835. aug. 31.
Babarczy Antal	1835. aug. 31.	1838. nov. 20.
Oxel / Rónay Mihály	1838. nov. 20.	1843. ápr. 27.
Bene Lajos	1843. ápr. 27.	1846. ápr. 27.
Müller János	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.
Szomor Imre	1848. máj. 2.	1849

Vásárhelyi kerületi esküd

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Kolumbán Ferenc	1825. aug. 17.	1829. okt. 5.
Vidovich Imre	1829. okt. 5.	1835. aug. 31.
Horváth József	1835. aug. 31.	1838. nov. 20.
Kókay István	1838. nov. 20.	1840. nov. 30.
Mikecz Lajos	1841. jan. 26.	1843. ápr. 27.
Basa János	1843. ápr. 27.	1846. ápr. 27.
Herczeg Ferenc	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.
Kamocsay Mihály	1848. máj. 2.	1849

¹⁰⁸ Februártól surrogált, szeptembertől rendes főszolgabíró.

Szentesi kerületi esküdt

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Kamocsay Sándor	1825. aug. 17.	1828. szept. 15.
Feyér Mihály	1828. szept. 15.	1831. aug. 24. (meghalt)
ifj. Beliczay Pál	1832. jan. 11.	1843. ápr. 27.
Bíró János	1843. ápr. 27.	1846. ápr. 27.
Basa János	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.
Vecsery Zsigmond	1848. máj. 2.	1849

Csongrádi kerületi esküdt

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Beretvás József	1825. aug. 17.	1829. okt. 5.
Müller / Örhalmy József	1829. okt. 5.	1838. nov. 20.
Beniczky András	1838. nov. 20.	1843. ápr. 27.
Bogyó Mihály	1843. ápr. 27.	1846. ápr. 27.
Draskovits Alajos	1848. máj. 2.	1849

Szegedi kerületi esküdt

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Temesváry Antal	1825. aug. 17.	1835. aug. 31.
Beniczky András	1835. aug. 31.	1838. nov. 20.
Horváth József	1838. nov. 20.	1843. ápr. 27.
Szeghó János	1843. ápr. 27.	1846. ápr. 27.
Mihálffy Ferenc	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.
Knausz János	1848. máj. 2.	1849

Kisteleki esküdt

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Vály Benedek	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.

Középponti alszolgabíró

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Vidovich Imre	1841. jan. 26.	1843. ápr. 27.
Mikecz Lajos	1843. ápr. 27.	1846. ápr. 27.
Vidovich Imre	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.
Kiss Károly	1848. máj. 2.	1849

Középponti esküdt

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Bogyó Mihály	1841. jan. 26.	1843. ápr. 27.
Müller / Örhalmy Lajos	1843. ápr. 27.	1846. ápr. 27.
Dósits Péter	1846. ápr. 27.	1848. máj. 2.
Mikecz Ferenc	1848. máj. 2.	1849

Országgyűlési követek¹⁰⁹

Név	Hivatalviselés kezdete	Hivatalviselés vége
Babarczy Imre	1825. aug. 17.	1825. nov. 21.
Bene József	1825. aug. 17.	1827. aug. 18.
Kárász Benjámin	1825. nov. 21.	1826. jún. 5.
Róth József	1826. jún. 5.	1827. aug. 18.
Bene József	1830. aug. 4.	1830. dec. 20.
Kárász Benjámin	1830. aug. 4.	1830. dec. 20.
Bene József	1832. nov. 20. / 1834. ápr. 30.	1833. febr. 18. / 1836. máj. 2.
Klauzál Gábor	1832. nov. 20.	1836. máj. 2.
Horváth Lajos	1833. márc. 11.	1834. ápr. 30.
Klauzál Gábor	1839. máj. 2.	1840. máj. 13.
Kárász István	1839. máj. 2.	1840. máj. 13.
Klauzál Gábor	1843. ápr. 27.	1844. nov. 13.
Szeghő József	1843. ápr. 27.	1844. nov. 13.
Babarczy Antal	1847. okt. 13.	1848. ápr. 11.
Temesváry István	1847. okt. 13.	1848. ápr. 11.

OFFICE RENEWALS AND OFFICIAL CAREERS
IN CSONGRÁD COUNTY BEFORE 1848*by Tímea Sáfrány*

SUMMARY

The analysis of county office renewals and official careers usefully supplements our knowledge about the public life and political history of the county. The paper explores the office renewal statutes and county elections in Csongrád county in the period before 1848. Based on the archontology of county officials, it examines their careers according to the methodology elaborated by István M. Szijártó and Richárd Sebők. Consequently, the conclusions of the paper can be compared with the results of a similar analysis completed by Richárd Sebők on the relevant material from the neighbouring county of Békés.

¹⁰⁹ A megválasztás ideje és az országgyűlés zárónapja adja a két dátumot, illetve ha időközben a követ lemondott, akkor a lemondás megyei jegyzőkönyvbe való beiktatásának dátuma vagy a lemondó levél keltezése szerepel.

